

Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje

Borevković, Antonio

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:266713>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**



Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)



Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku
Katedra za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti

Antonio Borevković

**UTJECAJ STAVA PREMA HRVATSKOME STANDARDNOME JEZIKU
NA NJEGOVO OVLADAVANJE**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku
Katedra za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti

Antonio Borevković

**UTJECAJ STAVA PREMA HRVATSKOME STANDARDNOME JEZIKU
NA NJEGOVO OVLADAVANJE**

Diplomski rad

Izv. prof. dr. sc. Marko Alerić

Zagreb, rujan 2023.

PODACI O AUTORU

Ime i prezime: Antonio Borevković

Naziv studija: Diplomski studij kroatistike (nastavnički smjer)

PODACI O RADU

Naslov rada na hrvatskome jeziku: *Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje*

Naslov rada na engleskome jeziku: *The Influence of Attitude Towards Croatian Standard Language in its Mastery*

Datum predaje rada: 1. rujna 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOGA RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisao diplomski rad pod naslovom

Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje

i da sam njegov autor.

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

Antonio Borevković

Zagreb, rujan 2023.

Zahvala

Ovaj diplomski rad posvećujem svim svojim životnim suputnicima. Mojim roditeljima, Silvani i Davoru, koji su me naučili pravim vrijednostima znanja i koji ni u jednome trenutku nisu posumnjali u moje ciljeve. Mojemu Bruni i mojoj Andrei, bez kojih bih svoje akademsko obrazovanje okončao već na prvoj godini studija. Mojoj Ivi, za zajedničke trenutke provedene tijekom ovoga lijepoga poglavlja i za sve buduće. Mojoj Karli i mojoj Tiji, beskonačnim izvorima sreće tijekom teških dana.

Posebna zahvala ide mome mentoru izv. prof. dr. sc. Marku Aleriću koji vrijednosti očuvanja i njegovanja hrvatskoga standardnoga jezika prenosi na svoje studente. Hvala mu za sve savjete, komentare i preporuke.

Ovaj rad je naposljetku i meni samome dokaz neprocjenjive vrijednosti znanja i isplativosti uloženoga truda.

Sadržaj

Sažetak	7
Summary	8
1. Uvod.....	9
2. Hrvatski standardni jezik.....	10
3. Stav.....	11
4. Istraživanje	12
4.1. Anketni upitnik.....	13
4.2. Prikaz rezultata istraživanja	14
4.3. Hipoteze istraživanja	14
4.4. Rezultati istraživanja	15
4.4.1. Usporedba zavičajnih idioma s hrvatskim standardnim jezikom.....	15
4.4.2. Postojanje normiranog jezičnog oblika i razlika od zavičajnih idioma.....	16
4.4.3. Ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom kao preduvjet za privatni i poslovni uspjeh	17
4.4.4. Hrvatski standardni jezik kao sredstvo sporazumijevanja.....	19
4.4.5. Stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama	20
4.4.6. Stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u književnim djelima.....	21
4.4.7. Odstupanja od norme hrvatskoga standardnoga jezika	22
4.4.8. Utjecaj jezičnog obrazovanja na stav	24
4.5. Poznavanje norme hrvatskoga standardnoga jezika	25
4.5.1. Određivanje točnih i netočnih rečenica	25
4.5.2. Utjecaj stava na određivanje točnih i netočnih rečenica	28
4.5.3. Utjecaj jezičnoga obrazovanja na određivanje točnih i netočnih rečenica	29
4.5.4. Izdvajanje rečenica bez pravopisnih i gramatičkih pogrešaka	30
4.6. Utjecaj zavičajnih idioma na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom	33
4.7. Rasprava	36
5. Usporedba rezultata s istraživanjem „Pozitivan stav prema hrvatskom standardnom jeziku kao uvjet njegova uspješnijeg ovladavanja“	37
5.1. Opis testa.....	38
5.2. Hrvatski standardni jezik kao sredstvo sporazumijevanja	38
5.3. Potreba za dobrim ovladavanjem hrvatskim standardnim jezikom.....	39
5.4. Namjera za dobrim ovladavanjem hrvatskim standardnim jezikom.....	39
5.5. Postojanje normiranoga, neutralnoga jezičnoga oblika u hrvatskoj	40
5.6. Razlikovanje hrvatskoga standardnoga jezika od hrvatskih mjesnih govora	40

5.7.	Uporaba hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama i u javnome govoru	40
5.8.	Razina ovladanosti hrvatskoga standardnoga jezika	41
6.	Usporedba rezultata s istraživanjem „ <i>Stav prema standardnom jeziku i odstupanja od morfološke norme studenata nastavnčkih studija</i> “	42
7.	Razvijanje pozitivnoga stava prema hrvatskome standardnome jeziku tijekom obrazovanja	43
8.	Zaključak	46
	Literatura	47
	Prilog	50

Sažetak

Ovaj rad istražuje vezu između stava prema hrvatskome standardnome jeziku i uspješnosti ovladavanja njime. Istraživanje predstavljeno u radu provedeno je među 100 studenata kroatistike i nehumanističkih studija. Cilj je istraživanja razumjeti utjecaj pozitivnoga i negativnoga stava prema hrvatskome standardnome jeziku na ovladavanje normama hrvatskoga standardnoga jezika. Rad se temelji na analizi relevantne literature, a istraživanje na rezultatima anketnoga upitnika.

Rezultati istraživanja ukazali su na povezanost pozitivnoga stava prema hrvatskome standardnome jeziku i visoke razine ovladanosti njime. Osobe koje imaju pozitivniji stav prema standardnome jeziku spremnije su uložiti više truda u usvajanje standardnojezičnih normi, što u pravilu rezultira boljim ovladavanjem standardnim jezikom. S druge strane, negativan stav prema standardnome jeziku znači manju brigu za jezične norme i nemotiviranost za razvoj jezičnih vještina što se u konačnici odražava na smanjenu razinu ovladanosti standardnim jezikom. Rad naglašava važnost pozitivnoga stava prema standardnome jeziku kao poticajnoga čimbenika za uspješno ovladavanje standardnojezičnim normama.

Razvijanje pozitivnoga stava prema hrvatskome standardnome jeziku nedovoljno je zastupljeno u nacionalnim kurikulumima i u nastavnome planu i programu. Razumijevanje utjecaja stavova na ovladavanje standardnojezičnim normama pridonosi razvoju boljih pedagoških strategija u obrazovnome procesu i utječe na motiviranost učenika prilikom ovladavanja normi standardnoga jezika. U tome kontekstu ovaj rad donosi prikaz rezultata koji potvrđuju utjecaj stava i ističe potrebu za razvojem svijesti učenika i studenata o važnosti utjecaja stava na ovladavanje standardnim jezikom.

Ključne riječi: stav prema hrvatskome standardnome jeziku, zavičajni idiom, studenti, ovladavanje, obrazovanje

Summary

This thesis examines the connection between the attitude towards the Croatian standard language and the success in mastering it. The research presented in the thesis was conducted among 100 students of Croatian studies and non-humanities studies. The aim of the research is to understand the influence of positive and negative attitudes towards the Croatian standard language on mastering the norms of the Croatian standard language. The thesis is based on the analysis of relevant literature, and the research is based on the results of the survey questionnaire.

The results of the research showed a connection between a positive attitude towards the Croatian standard language and a high level of mastery of it. People who have a more positive attitude towards the standard language are more willing to invest more effort in adopting standard language norms, which usually results in better mastery of the standard language. On the other hand, a negative attitude towards the standard language means less diligence for language norms and lack of motivation to develop language skills, which is ultimately reflected in a reduced level of mastery of the standard language. The thesis emphasizes the importance of a positive attitude towards standard language as a motivating factor for successful mastering of standard language norms.

The development of a positive attitude towards the Croatian standard language is insufficiently represented in national curricula and national learning plans and programmes. Understanding the influence of attitudes on the mastery of standard language norms contributes to the development of better pedagogical strategies in the educational process and affects the motivation of students when mastering the norms of standard language. In this context, this thesis presents the results that confirm the influence of attitude and highlights the need to develop the awareness of pupils and students about the importance of the influence of attitude on the mastery of standard language.

Key words: attitude toward Croatian standard language, native idiom, students, mastery, education

1. Uvod

Hrvatski standardni jezik, službeni jezik u Republici Hrvatskoj, služi kao sredstvo komunikacije, obrazovanja i kulturnoga izraza. Ovladavanje njime i razumijevanje njegove su važnosti među govornicima pod utjecajem različitih unutarjezičnih i izvanjezičnih čimbenika. Stav se izdvaja kao jedan od izvanjezičnih čimbenika. Tijekom godina, lingvistička i sociolingvistička istraživanja usmjerena na proučavanje različitih aspekata hrvatskoga standardnoga jezika nisu u dovoljnoj mjeri istražila utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje. Upravo će se tim utjecajem baviti ovaj rad.

Na temelju istraživanja provedenoga među studentima kroatistike i studentima nehumanističkih studija pokušat će se razumjeti utjecaj stavova na procese ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom. Cilj je istraživanja spoznati kako i u kolikoj mjeri stavovi studenata utječu na usvajanje i ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom kao drugim jezičnim sustavom kod izvornih govornika hrvatskoga jezika te pridonijeti boljem razumijevanju važnosti poticanja pozitivnih stavova prema hrvatskome standardnome jeziku u obrazovnoj zajednici.

2. Hrvatski standardni jezik

Jezik se izdvaja kao najčešći sustav sporazumijevanja jer ljudima omogućuje prenošenje složenih informacija govorom i pismom. Jezik je temelj društvenih interakcija i kulture jer razvija kolektivni i kulturni identitet pojedinca u kulturnome krugu ili zajednici (Pavličević-Franić 2005: 24). Standardni se jezik u internetskoj inačici Hrvatske enciklopedije¹ određuje kao „naziv za nadregionalni idiom koji je posebno odabran, normiran i kodificiran, autonoman, polifunkcionalan, elastično stabilan u vremenu i stabilan u prostoru, koji je sredstvo javne komunikacije svih društvenih slojeva u nekoj jezičnoj zajednici, koji je u odnosu na druge idiome prestižan, najprošireniji i najneutralniji“. U ovakvoj se egzaktnoj definiciji kao temeljna funkcija standardnoga jezika ističe njegova sposobnost da bude normirano sredstvo komunikacije u nekoj jezičnoj zajednici neovisno o idiomu koji u toj jezičnoj zajednici prevladava. Mićanović (2004: 6) tvrdi da je ta sposobnost uvjetovana političkim i ekonomskim razlozima te da standardni jezik kao konstrukt služi ostvarivanju i zadovoljavanju političkih, ekonomskih, obrazovnih, medijskih i kulturnih potreba. Jednako se tako i Silić (1996: 338) zadržava na društvenoj i kulturnoj sastavnici standardnoga jezika naglašavajući njegovu ovisnost o kulturi, povijesti, vjeri i politici te određujući standard kao identitet neke jezične zajednice koji oblikuje njezin identitet. Normiranost i usustavljena pravila standardnoga jezika omogućuju uspješnu komunikacijsku funkciju – prijenos i primanje obavijesti. Važno je naglasiti da standardni jezik ne postoji bez jedinstvenoga sustava normi i pravila (Pavličević-Franić 2005: 36).

Upravo je u normiranosti standardnoga jezika (gramatičkoj, leksičkoj, stilističkoj, ortoepskoj i pravopisnoj) najviše iskazana distinkcija s regionalnim idiomima. Normativna pitanja koja se javljaju u hrvatskome standardnome jeziku nisu svojstvena regionalnim idiomima. Hrvatski standardni jezik nijednome govorniku nije organski ili regionalni idiom. Iako osnovu hrvatskoga standardnoga jezika nalazimo u novoštokavštini zapadnoga tipa, ne postoji osoba čija je imanentna gramatika (sposobnost komuniciranja na zavičajnome idiomu), odnosno jezični sustav zavičajnoga (organskoga) idioma istovrstan hrvatskome standardnome jeziku (Alerić 2009: 106). S pravom zaključujemo da je svaki standardni idiom zaseban, neovisan o drugim jezičnim sustavima. Ipak postoje govornici čiji regionalni idiomi uživaju više ili manje sličnosti sa standardnim idiomom, što im nužno ne olakšava ovladavanje hrvatskim standardnim

¹ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=57760>

jezikom. Za razliku od prirodnoga, primarnoga usvajanja materinskoga jezika, usvajanje hrvatskoga standardnoga jezika zahtijeva svjestan napor. Budući da usvajanje jezičnih obilježja i primarne gramatike započinje još u majčinoj utrobi, ovdje ćemo usvajanje standardnojezične norme odrediti kao ovladavanje drugim jezičnim sustavom s ciljem uspješnijeg komuniciranja s više osoba na širem prostoru (Alerić, Gazdić-Alerić 2009: 5). Unatoč svemu navedenome, ne smijemo previdjeti važnost zavičajnih govora u stvaranju hrvatskoga standardnoga jezika, niti obezvrijediti ijedan zavičajni idiom jer „*realne slike hrvatskoga standardnoga jezika bez integracije hrvatskih narječja nema*“ (Silić 1996: 339.)

Hrvatski standardni jezik usustavljen je od unutarjezičnih i izvanjezičnih pravila. Unutarjezičnim se pravilima (pravopisi, gramatike, rječnici, morfologija, stilistika) hrvatskoga standardnoga jezika bavi lingvistika, a izvanjezičnim sociolingvistika. Brozović (1970: 127) u toj podjeli vidi funkcionalnu polivalentnost standardnoga jezika. Standardni se jezik izlaže unutarjezičnim, odnosno lingvističkim i izvanjezičnim, odnosno sociolingvističkim utjecajima i u njima nadograđuje svoju normiranost odgovarajući na društvene i povijesne mijene – što nam pokazuje da standardni jezik nije hermetičan sustav normiranih pravila. Njegova se izvanjezičnost odnosi na čimbenike izvan jezične strukture koji utječu na njegovo oblikovanje. Kao izvanjezična, sociolingvistička sastavnica standardnoga jezika izdvaja se i stav čiji je utjecaj do danas izostao u mnogobrojnim istraživanjima čimbenika koji utječu (ili ne utječu) na ovladavanje standardnim normama.

Ne smije nam biti svejedno kakvim se jezikom služimo i ne smijemo se zadovoljavati pukim sporazumijevanjem. Takvom indolentnošću naš jezik, kultura i društvo gube na vrijednosti. Jonke je, prije više od 50 godina, vrijedno zaključio da što je neka zajednica kulturnija, veća je njezina briga za pravilnost i čistoću standardnoga jezika (Jonke 2965: 179).

3. Stav

Stav, prema općeprihvaćenoj definiciji, predstavlja odnos pojedinca prema ljudima i predmetima s kojima dolazi u kontakt, koji se stječe tijekom vremena i koji traje dugo (Mihaljević Djigunović 1998: 21). Stavovi su sociopsihološka kategorija, odnosno sociolingvistička kategorija u jeziku. Kao sociolingvistička, odnosno jezična komponenta stav se može odrediti kao skup uvjerenja, osjećaja i vrednovanja nekoga pojedinca prema jeziku. Iz toga proizlazi da je stav zapravo subjektivna komponenta jezika, pa može biti pozitivan, negativan ili

neutralan. Kao i u drugim područjima društvenoga djelovanja, tako i u jezičnoj domeni na stav utječu mnogi čimbenici.

Stavovi se, ovisno o kontekstu, mogu ispitivati na razne načine: promatranjem, samopromatranjem, anketama, intervjuima, psihološkim upitnicima (poput BAALI instrumenata i sl.), testovima itd. Budući da je u ovome istraživanju riječ o neizravnom ispitivanju stavova u kratkome vremenskom razdoblju (14 dana), kao najprikladniji instrument za ispitivanje stavova nametnula se metoda elektroničkoga anketnoga upitnika.

4. Istraživanje

Stav prema hrvatskome standardnome jeziku i ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom nastojali su se utvrditi ispitivanjem dviju skupina studenata. Prvu su skupinu činili studenti kroatistike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a drugu studenti raznih nehumanističkih studija. Ciljane su skupine odabrane za istraživanje kako bi se, uz utjecaj stava na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom, usporedio i utjecaj jezičnog obrazovanja na stav i ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom. Ispitivanje je provedeno od 19. srpnja do 1. kolovoza 2023. godine. U skupinu studenata kroatistike ušli su redovni studenti svih godina studija kroatistike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U skupinu studenata nehumanističkih usmjerenja ušli su studenti raznih studija pod nadležnošću Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. U istraživanju je sudjelovalo 100 studenata, od toga 52 studenta kroatistike i 48 studenata nehumanističkih usmjerenja. Ispitivanje je bilo nenajavljeno i anonimno. Studenti su na početku dobili elektronsku poveznicu koja je vodila do anketnoga upitnika koji je temeljni instrument ovoga istraživanja. Svi su ispitanici rješavali iste zadatke koje je autor oblikovao imajući na umu potrebu za ispitivanje stava prema hrvatskome standardnome jeziku, spremnost na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom i razumijevanje njegove važnosti te ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom.

Kao što je prethodno spomenuto, istraživanja utjecaja stava na ovladavanje standardnim jezikom nema puno, uglavnom su se dosadašnja istraživanja usmjeravala na komponentu stava kao jednu od kognitivnih komponenti učenika pri učenju stranih jezika:

- Mihaljević Djigunović, *Istraživanja stavova i motivacije za učenje jezika* (1995)

- Mihaljević Djigunović i Kovačić, *Proces učenja stranoga jezika kao predmet učeničkog stava* (1996)

Jelaska (2005) se bavila stavovima kao čimbenicima pri učenju hrvatskoga kao drugoga, odnosno stranoga jezika. Ostali (Maretić, Jonke, Barić i drugi) su tek marginalno spominjali stav u svojim istraživanjima odstupanja od morfološke norme.

Ovo je istraživanje usredotočeno na izvorne govornike hrvatskoga jezika kojima je hrvatski standardni jezik drugi jezični sustav kojim su ovladali, tj. kojim i danas ovladavaju.

4.1. Anketni upitnik

Anketni se upitnik sastoji od 3 dijela.² U prvome su dijelu ispitanici davali osobne podatke: naziv fakulteta, naziv studijskoga programa koji pohađaju i mjesto rođenja. U drugome se dijelu ispitivao stav prema hrvatskome standardnome jeziku gdje su ispitanici na linearnome mjerilu od 1 do 5 označavali stupanj vlastitog slaganja, odnosno neslaganja s 15 navedenih tvrdnji. Broj 1 na linearnome mjerilu označavao je potpuno neslaganje s navedenom tvrdnjom, broj 2 je označavao neslaganje s navedenom tvrdnjom, 3 su odabrali ispitanici kada se s navedenom tvrdnjom nisu ni slagali ni ne slagali, 4 su označavali kada su se slagali, a 5 kada su se u potpunosti slagali s navedenom tvrdnjom.

	1	2	3	4	5	
uopće se ne slažem	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	u potpunosti se slažem

*primjer linearnog mjerila iz navedenoga anketnoga upitnika

Treći je dio anketnoga upitnika sačinjavao nestandardizirani objektivni tip testa koji se sastojao od najčešćih gramatičkih i pravopisnih nedoumica gdje su u 29 rečenica ispitanici trebali utvrditi jesu li one napisane hrvatskim standardnim jezikom, odnosno odstupaju li napisane rečenice od norme hrvatskoga standardnoga jezika. U posljednjem su dijelu anketnoga upitnika ispitanici od 12 ponuđenih rečenica morali označiti 6 rečenica koje su napisane u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, odnosno koje su napisane bez ijedne gramatičke ili

² Anketni se upitnik nalazi u prilogu

pravopisne pogreške. Dakle, istraživanjem se pokušao utvrditi stav prema hrvatskome standardnome jeziku, razumijevanje njegove važnosti, spremnost ispitanika na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom i stupanj njegove ovladanosti, usvojenosti.

4.2. Prikaz rezultata istraživanja

Da bi se donijeli relevantni zaključci utemeljeni na relevantnim statističkim podacima, mora se najprije odrediti metodologiju za procjenu rezultata. Prvi dio anketnog upitnika odnosio se na podatke o studiranju i o mjestu rođenja. Odgovori će se iz prvoga dijela anketnoga upitnika u radu iznijeti u tablici u kojoj će biti ispisane najbrojnije skupine ispitanika podijeljene po mjestu rođenja te njihovi odgovori koji predstavljaju osobne stavove o sličnostima njihovih zavičajnih idioma s hrvatskim standardnim jezikom. U drugome će dijelu anketnog upitnika odgovori s linearnih mjerila na 13 postavljenih tvrdnji, odnosno stavovi ispitanika, biti prikazani u postotku. Rezultati će trećega, preposljednjega dijela anketnoga upitnika biti predstavljeni u obliku postotka koji će označavati udio ispitanika (obiju skupina) koji su uspješno odredili je li navedena rečenica u skladu s gramatičkom normom hrvatskoga standardnoga jezika. Na isti će način biti prikazani i rezultati četvrtoga dijela anketnoga upitnika.

Dobiveni će rezultati biti dobro polazište za usporedbu stavova prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje, jezičnog obrazovanja na stav i ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom i za daljnju raspravu.

4.3. Hipoteze istraživanja

Prije provođenja istraživanja i prije iznošenja njegovih rezultata, bilo je moguće postaviti sljedeće hipoteze:

H1 – veća će sličnost zavičajnoga idioma s hrvatskim standardnim jezikom značiti bolje ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom

H2 – svi će se studenti u potpunosti složiti s tvrdnjom da u Hrvatskoj postoji normirani, neutralni jezični oblik, zajednički svim njezinim stanovnicima, odnosno hrvatski standardni jezik.

H3 – studenti kroatistike imat će pozitivniji stav prema standardnome jeziku od studenata nehumanističkih usmjerenja.

H4 – studenti kroatistike bit će uspješniji u rješavanju jezičnih zadataka od studenata nehumanističkih usmjerenja.

4.4. Rezultati istraživanja

4.4.1. Usporedba zavičajnih idioma s hrvatskim standardnim jezikom

Tablica 1: Usporeba zavičajnih idioma s hrvatskim standardnim jezikom

Mjesto rođenja	<i>Mislim da je moj zavičajni govor (moje narječje) slično hrvatskome standardnome jeziku.</i>	<i>Da se u javnosti služim isključivo svojim zavičajnim govorom, smatram da bih se mogao/mogla sa svima sporazumjeti.</i>
Slavonski Brod	88,2 %	90,6 %
Nova Gradiška	86,6 %	93,4 %
Vinkovci	86,6 %	100 %
Zagreb	64 %	85,6 %
Split	60 %	80 %
Varaždin	33,4 %	46,6 %

U tablici su izneseni podaci o mjestu rođenja i prosječni odgovori iskazani u postocima na prve dvije tvrdnje u anketnome upitniku. Šest gradova iz tablice uzeto je jer je više od 70 % ispitanika rođeno u jednome od tih šest gradova. Ovih šest gradova ujedno obuhvaća i sva tri hrvatska narječja, pa čine dobar bazen za dobivanje relevantnih podataka.

Da je njihov zavičajni govor najviše sličan hrvatskome standardnome jeziku smatraju ispitanici rođeni u Slavonskome Brodu, njih 88,2 %. Ispitanici rođeni u Varaždinu najmanje smatraju da je njihov zavičajni govor sličan hrvatskome standardnome jeziku, to smatra tek njih 33,4 %

Druga je tvrdnja bila usmjerena na određivanje mogućnosti uspješnoga sporazumijevanja s drugim osobama korištenjem vlastitoga zavičajnoga govora.. Ispitanici rođeni u Vinkovcima u najvećoj mjeri smatraju da bi se sa svima mogli sporazumjeti da u javnosti govore isključivo svojim zavičajnim govorom. Svi su se ispitanici rođeni u Vinkovcima u potpunosti složili s drugom tvrdnjom. Zatim slijede ispitanici rođeni u Novoj Gradiški i Slavonskome Brodu, a 53,4

% ispitanika rođenih u Varaždinu smatra da bi se u javnosti teško moglo sporazumjeti s ostalima koristeći se isključivo svojim zavičajnim govorom.

Rezultati iz tablice pokazuju primjetnu razliku stavova ispitanika o sličnosti vlastitoga zavičajnoga idioma s hrvatskim standardnim jezikom. Stavovi prema objema tvrdnjama pokazuju da su govornici sa štokavskoga govornoga područja najviše uvjereni u sličnosti vlastitih zavičajnih idioma s hrvatskim standardnim jezikom. Tu se ističu ispitanici rođeni u Slavonskome Brodu, Novoj Gradiški i Vinkovcima, što je i očekivano s obzirom na to da hrvatski standardni jezik ima jedinstvenu štokavsku osnovu. Nešto manje uvjerenosti u sličnosti vlastitoga zavičajnoga idioma s hrvatskim standardnim jezikom dijele ispitanici rođeni u Zagrebu, ali su uvjereni u mogućnost međusobnog sporazumijevanja prilikom korištenja vlastitoga zavičajnog idioma u komunikaciji s drugima. Kao što se i moglo očekivati, osobe koje govore kajkavskim dijalektom, osobito zagorsko-međimurskim idiomom, su svjesni razlike njihovih zavičajnih idioma i hrvatskoga standardnoga jezika. Razlika je toliko izražena da je njihov prosječan odgovor na prvu tvrdnju bio izrazito nizak, svega 1,67 (aritmetička sredina) od 5. Svjesni su da bi se teško mogli sporazumjeti s većinom ljudi kada bi se koristili isključivo svojim zavičajnim idiomom.

Ovakvi su se rezultati mogli očekivati s obzirom na svjesnost većine ispitanika da je štokavština čini osnovu hrvatskoga standardnoga jezika. Prosječni odgovori na obje tvrdnje pokazuju razvijenu svijest o sličnostima i razlikama vlastitih zavičajnih idioma s hrvatskim standardnim jezikom, a govornici s čakavskoga područja ističu se kao središnja vrijednost bazena ispitanika iz tablice.

4.4.2. Postojanje normiranog jezičnog oblika i razlika od zavičajnih idioma

U drugome se dijelu anketnoga upitnika utvrđivao stav prema hrvatskome standardnome jeziku. Ovdje će se prije iznošenja rezultata istraživanja odijeliti dvije skupine ispitanika: studenti kroatistike i studenti nehumanističkih studija. Kako bi se postigla konciznost i preglednost u iznošenju rezultata, skupina studenata kroatistike označavati će se kraticom SKRO, a studenti nehumanističkih studija kraticom SNEH.

Prve su dvije tvrdnje drugoga dijela anketnoga upitnika utvrđivale svjesnost postojanja normiranoga jezičnoga oblika hrvatskoga jezika i njegovu razliku u odnosu na zavičajne idiome.

79,6 % SKRO, odnosno 80,8 % SNEH, pokazuje razvijenu svijest o postojanju normiranoga i neutralnoga jezičnoga oblika - hrvatskoga standardnoga jezika. Isto tako rezultati od 89,4 % SKRO, odnosno 80,4 % SNEH potvrđuju činjenicu da obje skupine ispitanika uočavaju razliku između hrvatskoga standardnoga jezika i hrvatskih mjesnih govora, odnosno neutralnost hrvatskoga standardnoga jezika u odnosu na hrvatske mjesne govore.

Tablica 2: Postojanje normiranog jezičnog oblika i razlika od zavičajnih idioma

	SKRO	SNEH
<i>U Hrvatskoj postoji normiran, neutralan jezični oblik, zajednički svim njenim stanovnicima.</i>	79,6 %	80,8 %
<i>Hrvatski se standardni jezik u nekoj mjeri razlikuje od svih hrvatskih mjesnih govora.</i>	89,4 %	80,4 %

4.4.3. Ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom kao preduvjet za privatni i poslovni uspjeh

Jedna od odrednica stava koja je podvrgnuta analizi u ovome istraživanju je utjecaj uporabe hrvatskoga standardnoga jezika na osobni i profesionalni napredak pojedinca. Nekoliko je tvrdnji postavljeno kako bi se indirektno konotiralo proučavanje načina na koji korištenje hrvatskoga standardnoga jezika može utjecati na uspješnost pojedinca u privatnoj i poslovnoj sferi.

Većina se ispitanih studenata slaže s tvrdnjom da osobe koje upotrebljavaju hrvatski standardni jezik u javnim nastupima djeluju objektivno i učeno. 87,6 % SKRO i 86,8 % SNEH implicira takvu percepciju osoba koje su ovladale hrvatskim standardnim jezikom.

Na tragu je te tvrdnje postavljena sljedeća koja se odnosi na obrazovni uspjeh. S tvrdnjom da dobro ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom pomaže pri ostvarivanju uspjeha u školi i na fakultetu slaže se 78,2 % SKRO i isto toliko SNEH. Pozitivan stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u obrazovanju prisutan je u obje skupine i ukazuje na raširenu svijest o prepoznavanju važnosti jezične kompetencije u školskome i akademskome okruženju. Ovi rezultati ukazuju i na to da jezična kompetencija može biti jedan od čimbenika akademskoga

uspjeha, što može posebno zanimati pedagoge, učitelje i roditelje u osiguravanju adekvatnih alata i podrške u jezičnome razvoju svakoga učenika i studenta.

Veliki dio studenata obiju skupina spreman je bolje ovladati hrvatskim standardnim jezikom jer je njegova uloga važna u privatnoj i poslovnoj komunikaciji, a to smatra čak 86,6 % SKRO i 87,2 % SNEH. Ovakvi rezultati potvrđuju već uspostavljenu činjenicu da hrvatski standardni jezik ima neospornu važnost za sve ljude, kako u privatnoj, tako i u poslovnoj komunikaciji. Prilagođavanje na gramatički i morfološki netočne elektroničke poruke i površno ovladavanje standardnim jezikom u elektroničkome dopisivanju stvari su prošlosti. Pravilna komunikacija na radnome mjestu može olakšati razumijevanje i može koristiti u izbjegavanju nesporazuma, a pojedincu pridonijeti pri izgradnji profesionalne reputacije.

Izneseni rezultati i postoci nas ne trebaju iznenađivati, nego moraju poslužiti kao dokaz o mogućim povezanostima jezičnoga izražavanja s postignućima u različitim područjima života, što nam još jednom naglašava važnost jezične kompetencije u ostvarivanju uspjeha pojedinca. Na obrazovnome putu vještina ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom može olakšati usvajanje gradiva, sudjelovanje u raspravama te lakše i uspješnije iznošenje vlastitih ideja. Na poslovnome putu vještina ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom ključna je za timsku interakciju, rješavanje problema i, kao što je već navedeno, izgradnju profesionalne reputacije. Ovi su rezultati poticaj za dublje proučavanje odnosa jezične kompetencije i životnih uspjeha, a pozitivni stavovi ispitanih studenata pokazuju njihovu svijest o recipročnom odnosu tih dviju komponenti.

Tablica 3: Ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom kao preduvjet za privatni i poslovni uspjeh

	SKRO	SNEH
<i>Osobe koje upotrebljavaju hrvatski standardni jezik u javnim nastupima djeluju objektivno i učeno.</i>	87,6 %	86,8 %
<i>Dobro ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom pomaže pri ostvarivanju uspjeha u školi i na fakultetu.</i>	78,2 %	78,2 %
<i>Želim bolje ovladati hrvatskim standardnim jezikom jer ima važnu ulogu u privatnoj i poslovnoj komunikaciji.</i>	86,6 %	87,2 %

4.4.4. Hrvatski standardni jezik kao sredstvo sporazumijevanja

U uvodnome je dijelu ovoga rada jezik definiran kao najčešći sustav za sporazumijevanje, a standardni jezik kao neutralan, normiran i kodificiran nadregionalni idiom. Nadregionalnost hrvatskoga standardnoga jezika se ogleda i u sposobnosti sporazumijevanja onih osoba koji se njime koriste, neovisno o njihovome regionalnome idiomu. Jedna od tvrdnji u anketnome upitniku dotakla se upravo te sastavnice hrvatskoga standardnoga jezika.

Da hrvatski standardni jezik treba poslužiti kao sredstvo sporazumijevanja osobama koje se zbog svojih zavičajnih idioma ne mogu sporazumjeti smatra 89,4 % SKRO i 92,8 % SNEH. Uzroke ovakvim pozitivnim stavovima prema hrvatskome standardnome jeziku kao nadregionalnome idiomu možemo potražiti u trodiobi hrvatskih narječja i mnoštvu dijalekata u hrvatskome jeziku. Vranić i Zubčić (2018: 541) navode da se hrvatska štokavština prostire od Baranje, Srijema i Slavonije sve do Drave, sjeverno od Virovitice. Danas se u novoštokavštinu svrstavaju četiri dijalekta. Autorice (Vranić i Zubčić 2018: 527) čakavštinu kategoriziraju u šest dijalekata, a kajkavštinu također čini šest dijalekata.

Na tragu su ovakvih rezultata i odgovori na posljednju tvrdnju drugoga dijela anketnoga upitnika koja glasi: *U potpunosti mogu razumjeti svakoga tko u svome govoru ne radi hrvatski standardni jezik.* 63,46 % SKRO i 54,17 % SNEH smatraju da tek djelomično mogu razumjeti nekoga tko u svome govoru ne rabi hrvatski jezik. 23,08% SKRO ne slaže se s tom tvrdnjom i uvjereni su da ne mogu u potpunosti mogu razumjeti osobu koja u svome govoru ne rabi hrvatski standardni jezik, dok je isto odgovorilo tek 16,67 % SNEH. Svega 7 od 58 ispitanih SKRO ili njih 13,46 % i 14 od 42 studenta nehumanističkih studija, odnosno njih 29,17 % smatra da u potpunosti mogu razumjeti osobe koje u svome govoru ne rabe hrvatski standardni jezik.

Pozitivni stavovi prema hrvatskome standardnome jeziku kao nadregionalnome idiomu i normiranome jezičnome obliku namijenjenome za sporazumijevanje proizlaze iz osviještenosti ispitanika o dijalektalnome bogatstvu vlastitoga jezika. Pojedini su se ispitanici tijekom svoga studija susreli i s osobama iz različitih hrvatskih krajeva i pritom slušali dijalekte koji su im zvučali poput stranih jezika (Bednja, Čabar, Komiža i sl.). Drugi dio ispitanika koji su negativno odgovorili na ovu tvrdnju možda ne razumije važnost hrvatskoga standardnoga jezika kao općeg jezičnog oblika koji služi kao komunikacijsko sredstvo i ne shvaća kako komunikacija žitelja Bednje i Komiže ne bi bila moguća ili zbog neiskustva imaju takav stav.

Imajući u vidu da je postotak pozitivnih odgovora približno isti u objema skupinama, tj. da je malo veći kod studenata nehumanističkih studija, opravdano se može zaključiti da su obje skupine svjesne važnosti hrvatskoga standardnoga jezika kao općeg sredstva komunikacije.

Tablica 4: Hrvatski standardni jezik kao sredstvo sporazumijevanja

	SKRO	SNEH
<i>Hrvatski bi standardni jezik osobama koje se zbog svojih zavičajnih govora ne mogu sporazumjeti trebao poslužiti kao sredstvo sporazumijevanja.</i>	89,4 %	92,8 %

Tablica 5: Hrvatski standardni jezik kao sredstvo komunikacije

	SKRO			SNEH		
	<i>DA</i>	<i>NE</i>	<i>DJELOMIČNO</i>	<i>DA</i>	<i>NE</i>	<i>DJELOMIČNO</i>
<i>U potpunosti mogu razumjeti svakoga tko u svome govoru ne rabi hrvatski standardni jezik.</i>	13,46 %	23,08 %	63,46 %	29,17 %	16,67 %	54,17 %

4.4.5. Stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama

Kako ne bi ostalo isključivo na ispitivanju stavova o korištenju hrvatskoga standardnoga jezika u svrhu međusobnoga komuniciranja i sporazumijevanja, jedna je tvrdnja ispitivala stav studenata o važnosti korištenja hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama.

Svjedoci smo čestih gramatičkih i morfoloških pogrešaka, paušalnih uporaba određenih frazema, pogrešnih akcentuacija u javnim ustanovama, na televiziji, radiju i drugdje. S tvrdnjom da bi se osobe koje rade u javnim ustanovama trebale koristiti hrvatskim standardnim jezikom u govori i pismu slaže se čak 93,4 % SKRO i 95 % SNEH. Visok postotak pozitivnih odgovora

obiju skupina ispitanih studenata ukazuje na slaganje s važnošću korištenja hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama i unutar javnoga sektora općenito. Visoki postoci u objema skupinama sugeriraju razvijenu svijest i pozitivan stav studenata prema potrebi za jasnom i preciznom komunikacijom unutar javnih institucija i potrebi da javne ustanove budu nositelji i promotori očuvanja jezičnoga standarda pravilnim ovladavanjem i korištenjem hrvatskoga standardnoga jezika.

Tablica 6: Stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama

	SKRO	SNEH
<i>Smatram da bi se osobe koje rade u javnim ustanovama trebale koristiti hrvatskim standardnim jezikom u govoru i pismu.</i>	93,4 %	95 %

4.4.6. Stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u književnim djelima

S tvrdnjom da bi autori u vlastitim književnim djelima trebali upotrebljavati isključivo hrvatski standardni jezik složilo se svega 34,6 % SKRO i 47,2 % SNEH, odnosno s navedenom se tvrdnjom nije složilo 66,4 % SKRO i 52,8 % SNEH. Ako se pretpostavi da studenti kroatistike posjeduju dublje razumijevanje umjetničke i književne slobode izraza, ovakvi rezultati ne iznenađuju. Moglo se pretpostaviti da su studenti kroatistike upoznati s distinkcijom očuvanja slobode književnoga izraza i standardnih normi. Studenti nehumanističkih usmjerenja možda nisu upoznati s takvim aspektima književnosti i umjetnosti te ne razumiju vrijednost kreativne slobode izraza.

Da hrvatski standardni jezik trebaju koristiti samo književnici i jezični stručnjaci ne smatra 73,2 % SKRO, odnosno 72 % SNEH. Ovakvi rezultati pokazuju pozitivan stav obiju skupina prema ideji da ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom nije rezervirano samo za književnike i jezične stručnjake, već bi ono trebalo biti cilj svim govornicima hrvatskoga jezika. Visok postotak neslaganja studenata nehumanističkih usmjerenja ukazuje na pozitivan stav prema hrvatskome standardnome jeziku i prepoznatu važnost hrvatskoga standardnoga jezika kao komunikacijskog alata, bez obzira na akademsko obrazovanje ili poslovnu orijentaciju. Pozitivni

stavovi obiju skupina potvrđuju potrebu za daljnjim promoviranjem važnosti hrvatskoga standardnoga jezika među svim njegovim govornicima. Cilj je razviti sigurnost i samopouzdanje kod skupina koje se ne bave jezičnim pitanjima da razvijaju svoje jezične vještine u hrvatskome standardnome jeziku, čime dodatno mogu unaprijediti vlastito znanje, komunikacijske sposobnosti i olakšati si komunikaciju kako u privatnome životu, tako i na poslovnome putu.

Tablica 7: Stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u književnim djelima

	SKRO	SNEH
<i>Smatram da bi autori u svojim književnim djelima trebali upotrebljavati isključivo hrvatski standardni jezik.</i>	34,6 %	47,2 %
<i>Hrvatski standardni jezik trebaju znati samo književnici i jezični stručnjaci.</i>	26,8 %	28 %

4.4.7. Odstupanja od norme hrvatskoga standardnoga jezika

Normiranost je hrvatskoga standardnoga jezika spominjana i u uvodnome dijelu ovoga rada. Normiranost se hrvatskoga standardnoga jezika očituje u pravopisu, gramatici i normativnome rječniku koje su potvrdili jezikoslovci u za to ovlaštenim institucijama.

Dvije su se tvrdnje iz anketnog upitnika odnosile upravo na gramatičke i pravopisne pogreške pri korištenju hrvatskoga standardnoga jezika u pisanju. Rezultati ispitivanja pokazuju da se nijedan ispitanik iz obiju skupina nije složio s tvrdnjom da u pisanju čini puno gramatičkih i pravopisnih pogrešaka zbog nedovoljno dobrog ovladavanja hrvatskoga standardnoga jezika. Brojke otkrivaju da se većina studenata, konkretno 88,46 % SKRO i 68,75 % SNEH ne slaže s ovom tvrdnjom. Unutar SKRO, njih 6, odnosno svega 11,54 % studenata slaže se s navedenom tvrdnjom. S druge strane, 31,25 % SNEH, odnosno 15 studenata nehumanističkih usmjerenja djelomično se slaže s navedenom tvrdnjom. Ovakvi rezultati ukazuju na povezanost trajanja jezičnog obrazovanja na stav i sigurnost u vlastito ovladavanje hrvatskoga standardnoga jezika. Navedeno ne iznenađuje s obzirom na to da veće izlaganje jeziku i dulje sustavno jezično obrazovanje dovode do boljeg razumijevanja i bolje primjene jezičnih pravila. Ipak, analiza ovih rezultata pokazuje da obje skupine studenata imaju pozitivan stav prema ovladavanju hrvatskoga

standardnoga jezika i imaju razvijenu sigurnost u vlastito poznavanje hrvatskoga standarda u jeziku i pismu.

Druga tvrdnja koja se odnosila na komponentu normiranosti hrvatskoga standardnoga jezika dotakla se razumljivosti tekstova koji nisu napisani u skladu s gramatičkim i pravopisnim pravilima. Da broj gramatičkih i pravopisnih pogrešaka u pisanome tekstu utječe na njegovu razumljivost smatra 46,15 % SKRO i 39,58 % SNEH. Djelomično se s tom tvrdnjom slaže 42,31% SKRO i 47,92 % SNEH, a s njom se ne slaže tek 11,54 % SKRO odnosno 12,5 % SNEH.

Analizirajući prethodno navedene rezultate, možemo primijetiti da među ispitanim studentima vlada percepcija da broj gramatičkih i pravopisnih pogrešaka može utjecati na razumljivost pisanih tekstova. Očekivano je da veći broj SKRO ima takav stav s obzirom na trajanje vlastitoga jezičnoga obrazovanja i učestalost rada na tekstovima s gramatičkim i pravopisnim pogreškama. Međutim, može se zaključiti i da studenti nehumanističkih studija prepoznaju ovu povezanost te ovakvi rezultati ukazuju na važnost održavanja jezičnoga standarda kako bi se osigurala provedba jasne i uspješne komunikacije. Upravo je zbog takvih pozitivnih stavova budućih akademskih građana prema normiranosti hrvatskoga standardnoga jezika važno daljnje proučavanje svih odstupanja od jezičnih normi ne samo u svrhu smanjivanja naknadnih odstupanja nego i u svrhu praćenja razvoja standardnoga jezika i prepoznavanja transformacija koje će se potencijalno inkorporirati u normu standardnoga jezika (Alerić, Prskalo 2012: 121)

Tablica 8: Odstupanja od norme hrvatskoga standardnoga jezika

	SKRO			SNEH		
	DA	NE	DJELOMIČNO	DA	NE	DJELOMIČNO
<i>U pisanju činim puno gramatičkih i pravopisnih pogrešaka jer nisam dobro ovladao/ovladala hrvatskim standardnim jezikom.</i>	0 %	88,46 %	11,54 %	0 %	68,75 %	31,25 %
<i>Broj gramatičkih i pravopisnih pogrešaka u pisanome tekstu utječe na njegovu razumljivost.</i>	46,15 %	11,54 %	42,13 %	39,58 %	12,5 %	47,92 %

4.4.8. Utjecaj jezičnog obrazovanja na stav

S obzirom na činjenicu da su studenti kroatistike na putu da postanu jezični stručnjaci te da je njihovo jezično obrazovanje dulje u usporedbi sa studentima nehumanističkih znanosti, bilo je razumno pretpostaviti da će studenti kroatistike pokazati razvijeniju svijest i pozitivniji stav prema hrvatskome standardnome jeziku od studenata nehumanističkih studija. Međutim, rezultati drugoga dijela ovoga istraživanja nisu potvrdili ovu pretpostavku. U nekim je aspektima ispitivanja stavova prema hrvatskome standardnome jeziku utvrđena velika sličnost u postotku slaganja s tvrdnjama koje se tiču važnosti hrvatskoga standardnoga jezika. Razlika u stavovima prema važnosti hrvatskoga standardnoga jezika za privatni i poslovni uspjeh između dviju skupina iznosila je samo 0,08 %, što se smatra zanemarivom razlikom u okviru ovakvoga

istraživanja. U nekim su tvrdnjama studenti nehumanističkih usmjerenja pokazali pozitivniji stav i veću svijest od studenata kroatistike (prema ulozi hrvatskoga standardnoga jezika kao sredstva sporazumijevanja i prema upotrebi hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama). Ovi rezultati ukazuju da dulje jezično obrazovanje i intenzivno bavljenje jezičnim pitanjima nisu nužno doveli do značajnih razlika i većih odstupanja u stavovima između dviju skupina studenata, a ni do pozitivnijeg stava kod studenata kroatistike u usporedbi sa studentima čije je sustavno jezično obrazovanje okončano završetkom srednje škole.

4.5. Poznavanje norme hrvatskoga standardnoga jezika

4.5.1. Određivanje točnih i netočnih rečenica

Odstupanja od norme hrvatskoga standardnoga jezika najčešće se događaju zbog razlika između primarnoga jezičnoga sustava, odnosno imanentne gramatike i sekundarnoga jezičnoga sustava, odnosno standardnoga jezika. Jačina je primarnog jezičnog osjećaja, odnosno imanentne gramatike, velika, zbog čega su česta odstupanja od morfološke norme (Alerić 2007: 16). Izravno oslanjanje isključivo na imanentnu gramatiku dovodi do češćih odstupanja u primjeni gramatičke norme (Alerić 2011: 180). Još je mnogo razloga odstupanja, poput velikog broja promjena u normi zbog gipkosti i fluidnosti standardnoga jezika i sl. (Alerić, Prskalo 2012: 121). U trećem dijelu anketnoga upitnika ispitano je poznavanje norme hrvatskoga standardnoga jezika obiju skupina studenata. Navedeno je bilo 29 rečenica od kojih 18 nije bilo u skladu s pravopisnom ili gramatičkom normom hrvatskoga standardnoga jezika. Studenti su morali odrediti je li svaka od 29 navedenih rečenica u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika i dati vlastiti odgovor označivši polje DA ukoliko smatraju da je navedena rečenica u skladu s normom, odnosno NE ako smatraju da navedena rečenica nije u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika. Odstupanja od norme nije bilo potrebno označavati u rečenici ili izdvajati iz nje, već samo odrediti radi li se o rečenici napisanoj u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika.

Studenti su uspješno riješili više od dvije trećine rečenica, imali su ukupno 73,68 % uspješnosti u uočavanju točnih i netočnih rečenica. SKRO uspješno su riješili 77,68 % rečenica, što je nešto više od SNEH koji su uspješno riješili 69,68 % svih rečenica. Ako bismo postotke pretvorili u broj uspješno riješenih zadataka, tj. uspješno određenih rečenica, SKRO bili su

uspješni u rješavanju 22,53 rečenice, a SNEH u 20,21, što je malo više od dvije rečenice razlike u cijelomu trećem dijelu anketnoga upitnika.

Obje su skupine studenata u trećem dijelu anketnoga upitnika u najvećem postotku uočile pogreške u rečenici *Danas sam na ulici vidjeo rakuna*. U objema je skupinama svega pet ispitanika netočno odredilo da je ova rečenica u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika. 51 SKRO i 44 SNEH točno je odredilo da je ova rečenica nepravilna, da je neispravan perfekt glagola u ovoj rečenici. 94,88 % studenata obje skupine točno je uočilo nepravilnost ove rečenice. Zanimljivo je da je druga najveća uspješnost uočene pogreške također u rečenici s neispravnim glagolom. U rečenici *Ipak ste stigla na vrijeme!* 49 SKRO i 45 SNEH uočilo je da je glagol ispisan u pogrešnome rodu i točno je to označilo. To je čak 93,99 % uspješnosti, tek 0,89% manje od prethodno spomenute rečenice. Obje skupine nisu imale problema ni uočavanju pravopisnih grešaka pa je tako 90,38 % SKRO i 95,83 % SNEH uočilo pravopisnu grešku u rečenici *Imala je dvije godine kada je krenula u vrtič*. 90,38 % SKRO i 81,25 % SNEH je uočilo pravopisnu pogrešku i u rečenici *Ne volim se ponavljati milion puta*. Iz ovih dvaju primjera i nekoliko ostalih možemo utvrditi da obje skupine nemaju problema pri uočavanju pravopisnih pogrešaka. Uočavanje morfoloških grešaka također nije bilo problematično jer je npr. 90,38 % SKRO i 85,42 % SNEH pravilno uočilo nepravilnost u rečenici *U svojoj je domovini bio najbolji arhitekta*.

Obje su skupine studenata u najmanjem postotku uočile da je u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika napisana rečenica *Nizašto na svijetu ne bih napustio Hrvatsku*. Čak je 47,12% studenata označilo da ona nije u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika i nije uspjelo prepoznati da je u ovoj rečenici prilog nizašto pravilno napisan. Slično tomu, čak 40,13 % svih studenata nije uspjelo prepoznati da posljednja rečenica trećega dijela anketnoga upitnika (*Ona je najbolji policajac u svojoj generaciji*) nije napisana u skladu s normom, odnosno da uz zamjenicu ona dolazi imenica u ženskome rodu.

Što se tiče uočavanja rečenica napisanih u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, obje su skupine studenata pokazale manje zavidne rezultate. Ukupnost uočenih rečenica napisanih u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika iznosi 70,62 % u obje skupine. Analizirajući rezultate skupina pojedinačno, dolazi se do ukupnog postotka uspješnosti od 73,84% SKRO te svega 67,40 % SNEH. Iako su se u trećem dijelu anketnoga upitnika pronašle rečenice koje sadrže najčešće jezične dvojbe govornika hrvatskoga standardnoga jezika, ipak se

pri uočavanju rečenica napisanih u skladu s normom mogao očekivati veći postotak u objema skupinama. Očekivalo bi se da će studenti koji se bave jezičnim dvojabama na akademskoj razini postići bolje rezultate od prikazanih. Međutim, rezultati ukazuju na to da obje skupine nisu postigle značajne rezultate u prepoznavanju rečenica napisanih u skladu s normom.

Kada je riječ o uočavanju pogrešno napisanih rečenica, odnosno rečenica koje nisu u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, njih 18, nešto su bolji ukupni rezultati. Postotak uspješne riješenosti, odnosno uočavanja rečenica koje nisu u skladu s normom iznosi 78,33 %. Pogrešne je rečenice uspješno uočilo i to označilo 84,81 % SKRO i 73,05 % SNEH. Ovdje možemo uočiti veliku razliku u uspješnosti dviju skupina studenata što će se kasnije u radu i analizirati.

Tablica 9 : Određivanje točnih i netočnih rečenica

	SKRO	SNEH
Uspješnost u uočavanju rečenica napisanih u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika.	73,84 %	66,01 %
Uspješnost u uočavanju rečenica koje nisu napisane u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika.	84,81 %	73,05 %
Prosječna uspješnost u rješavanju trećega dijela anketnoga upitnika (uočavanje točnih i netočnih rečenica).	77,83 %	69,53 %

Studenti su kroatistike u trećem dijelu najuspješnije riješili dvije rečenice. 51 student kroatistike (98,0 8%) uspješno je uočio odstupanje od norme u rečenici *Žao mi je, nisam s ničim zadovoljan*. Isti je broj studenata kroatistike uspješno uočio odstupanje od norme u rečenici *Danas sam na ulici vidjeo rakuna*. Najmanje su problema, dakle, imali u uočavanju nepravilno napisane određene zamjenice i nepravilno napisanog perfekta glagola. Zanimljivo je da je upravo u uočavanju (ne)pravilno napisane neodređene zamjenice najveći postotak studenata kroatistike napravio pogrešku. 48,08 % SKRO nije uspješno uočilo da je rečenica *Nizašto na svijetu ne bih napustio Hrvatsku* napisana u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika.

Studenti nehumanističkih usmjerenja najuspješnije su uočili odstupanje od norme hrvatskoga standardnoga jezika u rečenici s pravopisnom pogreškom *Imala je dvije godine kada je krenula u*

vrtič. Ipak, najmanje uspješni su bili u uočavanju normiranosti rečenice *Imala je svo vrijeme ovoga svijeta*. Čak 66,67 % SNEH smatra da je ova rečenica u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, tj. nisu prepoznali da *svo* ne postoji u hrvatskome standardnome jeziku, nego da zamjenica glasi *sav* (m. r.), *sva* (ž. r.), *sve* (s. r.).

4.5.2. Utjecaj stava na određivanje točnih i netočnih rečenica

Kao što se može vidjeti po podacima iznesenim u dosadašnjem dijelu ovoga rada, stav prema hrvatskome standardnome jeziku sličan je u objema ispitanim skupinama. Sličan je jer se otprilike jednak posto studenata slaže da je hrvatski standardni jezik preduvjet za privatni i poslovni uspjeh (84,13 % SKRO, 84,07 % SNEH), da hrvatski standardni jezik treba poslužiti kao sredstvo sporazumijevanja osoba koje se inače ne mogu sporazumjeti (89,4 % SKRO, 92,8 SNEH), da se hrvatski standardni jezik treba upotrebljavati u javnim ustanovama (93,4 % SKRO, 95 % SNEH) i da hrvatskim standardnim jezikom trebaju ovladati svi, a ne samo jezični stručnjaci (73,2 % SKRO, 72 % SNEH). Iz prethodno se iznesenih brojki uočava visoka osvještenost i pozitivan stav prema hrvatskome standardnome jeziku, njegovu postojanju i njegovoj važnosti te spremnost na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom obiju skupina studenata .

U prethodnome su poglavlju izneseni postoci uspješnosti pri rješavanju trećega dijela anketnoga upitnika, odnosno pri određivanju točnih i netočnih rečenica u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika (tablica 8). Ako se uzmu u obzir otprilike podjednaku osviještenost i stav prema hrvatskome standardnome jeziku i uspješnost u rješavanju trećega dijela anketnoga upitnika, doći će se do saznanja da su veliki postoci pozitivnih stavova prema hrvatskome standardnome jeziku utjecali na visoku uspješnost u određivanju točnih i netočnih rečenica u trećem dijelu anketnoga upitnika. Pozitivan stav obiju skupina i razvijena svijest o važnosti hrvatskoga standardnoga jezika pridonijeli su uspješnosti u rješavanju jezičnih zadataka, odnosno pojavi visokih postotaka uspješnosti i studenata kroatistike i studenata nehumanističkih usmjerenja, što je od iznimne važnosti s obzirom na činjenicu da se potonji jezičnim pitanjima ne bave u svojim akademskim zajednicama. Visok stupanj ovladanosti pokazali su studenti kroatistike, od kojih se to moglo očekivati, i studenti nehumanističkih usmjerenja, od kojih su se sigurno očekivali manji postoci uspješnosti. Iako u većini zadataka u uspješnosti prednjači

skupina studenata kroatistike, nezanemarivi su, naravno, visoki postoci skupine studenata nehumanističkih usmjerenja. Zato možemo ovdje utvrditi, uz sve rezultate i pokazatelje, da visok stupanj spremnosti na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom i pozitivan stav prema hrvatskome standardnome jeziku i razumijevanje njegove važnosti utječu i na visok stupanj njegova ovladavanja.

Zanimljivo je da su u pojedinim tvrdnjama pri ispitivanju stavova o hrvatskome standardnome jeziku veću osviještenost i pozitivniji stav pokazali studenti nehumanističkih studija (slaganje s tvrdnjom da hrvatski standardni jezik treba poslužiti kao sredstvo sporazumijevanja osoba koje se inače ne mogu sporazumjeti, da se hrvatski standardni jezik treba upotrebljavati u javnim ustanovama), a ipak su u trećem dijelu, u provjeravanju ovladanosti hrvatskim standardnim jezikom bolje rezultate postigli studenti kroatistike. Ovo sve nam potvrđuje da stav nije jedini čimbenik koji utječe na ovladavanje standardnim jezikom i otvara nam mnoga pitanja te nas uvodi u iduće poglavlje.

4.5.3. Utjecaj jezičnoga obrazovanja na određivanje točnih i netočnih rečenica

Analizirajući podatke iz tablice 9, primjetne su neke razlike u razini ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom. Kada je riječ o određivanju rečenica napisanih u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, studenti kroatistike postigli su uspješnost od 73,84 %, što je 7,83 % više u usporedbi sa studentima nehumanističkih usmjerenja. Ovi se rezultati, poput rezultata iz dijela o određivanju stavova, mogu promatrati i kroz prizmu jezičnoga obrazovanja. Trajanje i razina jezičnoga obrazovanja očito su utjecali na postignuća u prepoznavanju ovakvih rečenica. Kontinuirano bavljenje jezičnim pitanjima zasigurno je obogatilo jezično iskustvo i utjecalo na bolje ovladavanje hrvatskom standardnojezičnom normom studenata kroatistike u tolikoj mjeri da su uspješniji u ovakvim tipovima zadataka od ostalih studenata.

Izvrstan primjer iz anketnoga upitnika koji potvrđuje ove zaključke je rečenica *Često razmišljam koliko volim svoju kći*. 78,85 % SKRO uočilo je da ova rečenica nije u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, da je imenica kći u nominativu, što je u ovome primjeru odstupanje od norme. S druge strane, samo 48,08 % SNEH odredilo je odstupanje od norme u ovoj rečenici, tj. 51,92 % njih nije uočilo da imenica kći ovdje treba doći u akuzativu koji glasi kćer. Osnovno znanje o deklinaciji imenice u ženskome rodu izazvalo je ovakvu diskrepanciju

rezultata koja se može objasniti utjecajem jezičnoga obrazovanja na uspješnost u rješavanju ovakvih zadataka. Studenti kroatistike tijekom svoga akademskoga obrazovanja su se mnogo puta susreli s ovom imenicom i mnogo puta su je deklinirali da je za njih ovo osnovno znanje koje većina njih ima što pokazuju i rezultati. Isti je slučaj u rečenici *Platio sam sve zajedno oko pedesetak kuna*. Samo jedan student kroatistike pogrešno je odredio da je ta rečenica u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, dok je isto učinilo 13 studenata nehumanističkih studija, odnosno 17,08 % SNEH.

Studenti kroatistike prolaze intenzivniji i dulji jezični obrazovni put u usporedbi s drugim studentima. Svakodnevno bavljenje jezikom kroz jezični studij, praktične vježbe, razmišljanja i rasprave o jezičnim pitanjima pružaju temelje dubljemu razumijevanju i primjeni hrvatskoga standardnoga jezika što se odražava u boljoj vještini rješavanja jezičnih zadataka poput ovoga.

4.5.4. Izdvajanje rečenica bez pravopisnih i gramatičkih pogrešaka

U posljednjemu, četvrtome, dijelu anketnoga upitnika ispitanici obiju skupina izdvajali su rečenice koje su napisane u skladu s normama hrvatskoga standardnoga jezika, odnosno rečenice bez pravopisnih i gramatičkih pogrešaka. Rečenice su bile podijeljene u tri skupa po četiri rečenice u svakome skupu. Svaki je skup sadržavao dvije rečenice napisane bez ijedne pravopisne i gramatičke pogreške i dvije rečenice s barem jednom pravopisnom ili gramatičkom pogreškom. U ovome se zadatku očekivao najmanji postotak riješenosti upravo zbog potrebe vlastitoga višestrukoga odabira rečenica napisanih u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, a da se pritom ne označe pogrešno napisane rečenice. Sve su rečenice sadržavale barem jednu od jezičnih dvojbi koje se često koriste i izazivaju rasprave.

U prvome skupu bile su ponuđene četiri rečenice:

Mi ne bi pristali na takvo što.

Sluge su neprestano radile.

Kamo si stavila ključeve.

Kolege su bile nemirne.

Druga i četvrta rečenica sadržavale su hibridne imenice (*sluge, kolege*) i napisane su u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika. U prvoj je rečenici pogrešno napisano prvo lice množine imperfekta pomoćnog glagola *biti* te ona nije napisana u skladu s normom hrvatskoga

standardnoga jezika. Treća rečenica također nije napisana u skladu s normom jer sadrži pogrešan mjesni prilog. Prilog *kamo* označava cilj kretanja ili odredište prema kojemu se netko uputio, te bi zato na početku te rečenice trebao stajati prilog *gdje* koji označava mjesto na kojemu se tko ili što nalazi. Ovaj je zadatak u potpunosti uspješno riješilo (označilo obje rečenice napisane u skladu s normom) svega 50 % SKRO, odnosno njih 28. Isti je zadatak u potpunosti uspješno riješilo samo 35,42 % SNEH, odnosno njih 17. Ostali su studenti ili označili druge rečenice ili nisu označili obje ispravno napisane rečenice.

U drugome skupu bile su ponuđene četiri rečenice:

Otišla je radi mira u kući.

Slijedeći njegove savjete, položio sam vozački ispit.

Stol je od Ivanine bake.

Višlji sam od svoga brata.

Prva je rečenica napisana u skladu s normom jer je pravilno upotrijebljen prilog *radi* za iskazivanje namjere, cilja, svrhe. Druga je rečenica također pravilno napisana jer je pravilno napisan glagol, odnosno refleks jata u glagolskom prilogu sadašnjem glagola *slijediti*. Treća i četvrta rečenica nisu napisane u skladu s normom. U trećoj je rečenici nepravilno iskazana posvojnost koja se trebala iskazati posvojnim pridjevom. U četvrtoj je rečenici nepravilno napisan komparativ pridjeva *visok*. Ovaj je skup u potpunosti točno riješilo 53,85 % SKRO, odnosno njih 28, i samo 22,82 % SNEH, odnosno njih 11. Ostali su studenti ili označili druge rečenice ili nisu označili obje ispravno napisane rečenice.

U trećem skupu bile su ponuđene četiri rečenice:

Htio sam doći, ali nisam uspio.

Volim se šetati sa tobom.

Jeste li se snašli?

Bolje vrabac u ruci negoli golub na grani.

Prva i treća rečenica napisane su u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika, perfekt glagola *htjeti* i prezent glagola *biti* napisani su ispravno. U drugoj je rečenici prijedlog *s* napisan u pogrešnome obliku, a u četvrtoj je rečenici na mjestu veznika *negoli* koji označava izvršenje neke radnje prije neke druge radnje treba doći veznik *nego*. U potpunosti je ovaj skup uspješno riješilo 62,07 % SKRO i 64,58 % SNEH, odnosno 36 studenata kroatistike i 31 student

nehumanističkih studija. Ovi postoci čine ovaj skup najuspješnije riješenim skupom u posljednjem dijelu anketnoga upitnika.

Iako su obje skupine studenata izrazile pozitivan stav i razvijenu svijest prema hrvatskome standardnome jeziku, rezultati ovoga dijela anketnoga upitnika pokazuju da pozitivna percepcija nije nužno dovela do visoke uspješnosti u rješavanju ovog tipa zadataka. Posebno je iznenađujuće da su studenti kroatistike, za koje se očekuje posjedovanje dubljeg razumijevanja i bolje jezične kompetencije, postigli ovako nezavidne rezultate. Ovdje je bitno ustanoviti da pozitivan stav prema jeziku nije rezultirao većim postotkom uspješnosti u rješavanju ovoga dijela anketnoga upitnika. Sigurno je da su ovi zadaci zahtijevali bolje poznavanje gramatike i pravopisa od trećega dijela anketnoga upitnika, što je i vidljivo po dobivenim rezultatima.

Što se tiče utjecaja jezičnog obrazovanja, ono se može iščitati u razlici uspješnosti dviju skupina u rješavanju ovoga dijela anketnoga upitnika. U prvome su skupu studenti kroatistike postigli 14,58 % bolje rezultate od studenata nehumanističkih usmjerenja, u drugome skupu čak 30,93 % više, u trećem su dijelu studenti nehumanističkih usmjerenja postigli bolji rezultat, ali za svega 2,51 % više od studenata kroatistike, što se u ovakvom tipu anketnoga upitnika može smatrati zanemarivom razlikom. Razlike ukazuju na šire jezično obrazovanje studenata kroatistike i utjecaj jezičnoga obrazovanja na uspješnost u rješavanju ovakvih tipova zadataka. Važnost jezičnoga obrazovanja u razvijanju jezične kompetencije ovdje je očigledna i apostrofira važnost utjecaja različitih aspekata jezičnoga obrazovanja na jezične vještine studenata svih usmjerenja.

Tablica 10: Izdvajanje rečenica bez pravopisnih i gramatičkih pogrešaka

	SKRO	SNEH
Uspješnost u rješavanju prvoga skupa posljednjeg dijela anketnoga upitnika.	50 %	35,42 %
Uspješnost u rješavanju drugoga skupa posljednjeg dijela anketnoga upitnika.	53,85 %	22,92 %
Uspješnost u rješavanju trećega skupa posljednjeg dijela anketnoga upitnika.	62,07 %	64,58 %
Prosječna uspješnost u rješavanju posljednjega dijela anketnoga upitnika.	55,31 %	40,97 %

4.6. Utjecaj zavičajnih idioma na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom

Samorazumljiva je činjenica da će pojedinci čiji se zavičajni idiomi u većoj mjeri podudaraju s hrvatskim standardnim jezikom bolje ovladati njime od onih čiji zavičajni idiomi ne dijele sličnosti s hrvatskim standardnim jezikom (Alerić, Gazdić-Alerić 2009: 7). Utjecaj zavičajnih idioma može se podijeliti u dvije skupine; skupina govornika čiji se zavičajni idiomi u velikoj mjeri slažu s hrvatskim standardnim jezikom i skupina govornika čiji se zavičajni idiomi u manjoj mjeri slažu s hrvatskim standardnim jezikom.

U tablici 1 izneseni su prosječni odgovori iskazani u postocima na prve dvije tvrdnje anketnoga upitnika. Za dobivanje relevantnih rezultata je uzeto šest gradova u kojima se rodilo nešto više od 70% ispitanika ovoga istraživanja. Ispitanici su iskazali svoje stavove o sličnostima vlastitih zavičajnih idioma dajući odgovore na dvije tvrdnje (*Mislím da je moj zavičajni govor (moje narječje) slično hrvatskome standardnome jeziku.* i *Da se u javnosti služim isključivo svojim zavičajnim govorom, smatram da bih se mogao/mogla sa svima sporazumjeti.*). Kako bi se moglo utvrditi je li premisa o sličnostima zavičajnih idioma i boljeg ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom ovdje valjana, uspoređeni će biti stavovi ispitanika podijeljenih po gradovima iz tablice 1 i njihovi rezultati na „jezičnome testu“ anketnoga upitnika.

Da je njihov zavičajni govor najbliži hrvatskome standardnome jeziku smatrali su ispitanici rođeni u Slavonskome Brodu (88,2 %). Uspješnost ispitanika rođenih u Slavonskome Brodu u rješavanju trećega dijela anketnoga upitnika, u određivanju točnih i netočnih rečenica, iznosila je 75,86 %. Ispitanici rođeni u Vinkovcima i Novoj Gradiški također su u velikom mjeri odgovorili pozitivno na tvrdnju o sličnostima njihovih zavičajnih govor s hrvatskim standardnim jezikom. 86,6 % ispitanika u objema skupinama pozitivno je odgovorilo na tu tvrdnju. Uspješnost u rješavanju trećega dijela anketnoga upitnika iznosila je 75,86 % za ispitanike rođene u Vinkovcima i 73,95 % za ispitanike rođene u Novoj Gradiški. 64 % ispitanika rođenih u Zagrebu i 60 % ispitanika rođenih u Splitu smatra da je njihov zavičajni govor sličan hrvatskome standardnome jeziku. Njihova uspješnost u određivanju točnih i netočnih rečenica iznosila je 80,08 % za Zagreb i 83,62 % za Split. Zanimljivo je izdvojiti i rezultate ispitanika rođenih u Varaždinu. Samo 33,4 % tih ispitanika pozitivno je odgovorilo na tvrdnju o sličnostima njihovog zavičajnoga govora s hrvatskim standardnim jezikom. Njihova uspješnost u rješavanju trećega dijela anketnoga upitnika znatno odskače od tog postotka. 83,91 % iznosi uspješnost u određivanju točnih i netočnih rečenica ispitanika rođenih u Varaždinu. Odgovori su na drugu

tvrdnju iz tablice 1 (*Da se u javnosti služim isključivo svojim zavičajnim govorom, smatram da bih se mogao/mogla sa svima sporazumjeti.*) otprilike recipročni odgovorima na prvu tvrdnju iz iste tablice. I u odgovorima na tu tvrdnju izdvojeni su odgovori ispitanika rođenih u Varaždinu (samo je 46,6 % uvjeren u sporazumijevanje s drugim na zavičajnome govoru).

Uočava se i manja ukupna uspješnost u rješavanju posljednjega jezičnoga zadatka anketnoga upitnika (izdvajanje rečenica napisanih bez ijedne pravopisne i gramatičke pogreške). Ispitanici rođeni u Slavonskome Brodu, odnosno ispitanici koji smatraju da je njihov zavičajni govor u velikoj mjeri sličan hrvatskome standardnome jeziku (njih 88,2 %) i da bi se u javnosti mogli sa svima sporazumjeti da se koriste isključivo svojim zavičajnim govorom (90,6 %), imaju postotak uspješnosti rješavanja posljednjega jezičnoga zadatka 43,14 %. Ispitanici rođeni u Zagrebu bili su najuspješniji u rješavanju ovoga zadatka, njih 56,48 % u potpunosti je uspješno izdvojilo rečenice bez ijedne pravopisne i gramatičke pogreške. Najlošije rezultate u ovome dijelu pokazali su ispitanici rođeni u Varaždinu. Svega 33,33 %, odnosno svaki treći ispitanik, u potpunosti je uspješno riješio posljednji zadatak.

Pri usporedbi stavova iz tablice 1 i uspješnosti u rješavanju dvaju dijelova anketnoga upitnika s jezičnim zadacima vidljivo je sljedeće: ispitanici rođeni u Varaždinu u najmanjoj se mjeri slažu s tvrdnjom o sličnosti njihovih zavičajnih govora s hrvatskim standardnim jezikom. Oni također većinski smatraju da se ne bi mogli sporazumjeti s drugima koristeći se isključivo vlastitim zavičajnim govorom. Međutim, stav prema vlastitome zavičajnome idiomu i njihova svijest o razlikama prema hrvatskome standardnome jeziku nisu doveli do loših rezultata pri rješavanju jezičnih zadataka u anketnome upitniku. Štoviše, najbolje su riješili jezične zadatke u kojima su određivali točne i netočne rečenice. 83,91 % uspješno riješenih zadataka svrstava ispitanike rođene u Varaždinu na vrh ljestvice uspješnosti rješavanja toga tipa jezičnoga zadatka. Ispitanici rođeni u Splitu nisu također pokazali vlastitu suglasnost s prvim dvjema tvrdnjama, a uspješno su riješili čak 83,62 % trećega dijela anketnoga upitnika i 41,67 % četvrtoga dijela anketnoga upitnika. S druge su strane ispitanici rođeni u Slavonskome Brodu koji su se istaknuli u visokim postocima slaganja s prvim dvjema tvrdnjama (88,2 % s prvom tvrdnjom i 90,6 % s drugom tvrdnjom). Zanimljivo je da su upravo oni najlošije riješili zadatak određivanja točnih i netočnih rečenica. Uspješno su riješili samo 75,86 % zadatka. U posljednjem je dijelu došlo do opadanja uspješnosti svih skupina. Posljednji je dio anketnoga upitnika, odnosno zadatak

izdvajanja rečenica bez pravopisnih i gramatičkih pogrešaka, najuspješnije riješila skupina ispitanika rođenih u Zagrebu (56,48 %), a najlošije ispitanici rođeni u Varaždinu (33,33 %).

Činjenica da su ispitanici rođeni u Varaždinu bili toliko uspješni u rješavanju trećega dijela anketnoga upitnika ukazuje nam na smanjen utjecaj zavičajnoga idioma na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom. Iako pripadaju skupini ispitanika čiji se zavičajni idiomi u manjoj mjeri podudaraju s hrvatskim standardnim jezikom, uspjeli su prepoznati koje su rečenice u anketnome upitniku napisane u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika. Smanjen utjecaj zavičajnoga idioma na uspješnost u ovladavanju hrvatskim standardnim jezikom pokazuju i rezultati koje su postigli ispitanici rođeni u Slavonskome Brodu. Kao štokavci iznijeli su stavove o sličnostima vlastitih zavičajnih idioma sa hrvatskim standardnim jezikom, a nisu u toj mjeri bili uspješni u rješavanju jezičnih zadataka. Pokazali su samo 75,86 % uspješnosti u trećem i 43,14 % uspješnosti u četvrtome dijelu anketnoga upitnika.

Važno je napomenuti da su sve skupine ispitanika bile doista uspješne u rješavanju jezičnih zadataka i da nisu previše odskakali od ukupnoga prosjeka uspješnosti. Sa sigurnošću možemo tvrditi i da je nekim ispitanicima rješavanje jezičnih zadataka u velikoj mjeri olakšala sličnost njihovih zavičajnih idioma s hrvatskim standardnim jezikom. U ovome istraživanju velike razlike u ovladavanju nisu uočene nego su, kao što je objašnjeno, pojedine skupine postigle iznenađujuće rezultate. Sličnost zavičajnih idioma s hrvatskim standardnim jezikom u nekoj mjeri olakšava ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom i rješavanje jezičnih zadataka. Sličnosti svakako utječu na lakše međusobno sporazumijevanje, brže usvajanje i ovladavanje gramatikom i slično. No uz sve koristi tih sličnosti, postoje i potencijalne zamke. Zato osoba koja želi dobro ovladati hrvatskim standardnim jezikom treba biti svjesna tih zamki kako bi izbjegla moguće nejasnoće i pogreške. Svjesni sličnosti, razlika i potencijalnih zamki, trebamo se truditi što bolje ovladati hrvatskim standardnim jezikom jer je on nadregionalni idiom koji će nam svima poslužiti za sporazumijevanje kada napustimo vlastite regionalne zajednice.

Tablica 10: utjecaj zavičajnih idioma na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom

Mjesto rođenja	Određivanje točnih i netočnih rečenica (<i>uspješnost u %</i>)	Izdvajanje rečenica bez pravopisnih i gramatičkih pogrešaka (<i>uspješnost u %</i>)
Slavonski Brod	75,86 %	43,14 %
Nova Gradiška	73,95 %	51,85 %
Vinkovci	75,86 %	44,44 %
Zagreb	80,08 %	56,48 %
Varaždin	83,91 %	33,33 %
Split	83,62 %	41,67 %

4.7. Rasprava

Predstavljeni rezultati istraživanja pokazuju da najpozitivniji stav, tj. najveću spremnost na ovladavanje hrvatskim jezikom imaju studenti kroatistike. Međutim, razlika je zaista toliko mala da ju možemo odrediti i kao statističku pogrešku. Bitno je zaključiti da su obje ispitane skupine studenata pokazale visoku spremnost na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom i pozitivan stav prema uporabi i važnosti hrvatskoga standardnoga jezika u govoru i pismu.

Studenti kroatistike bili su uspješniji i u rješavanju jezičnih zadataka što znači da su prosječno najbolje ovladali normom hrvatskoga standardnoga jezika. Studenti nehumanističkih studija u prosjeku su nešto lošije ovladali hrvatskim standardnim jezikom. Zanimljivo je uočiti i istaknuti da je skupina studenata nehumanističkih studija uspješnije riješila pet rečenica u jezičnome dijelu anketnoga upitnika (određivanje točnih i netočnih rečenica) te da je u posljednjem skupu posljednjega dijela anketnoga upitnika uspješnije izdvojila rečenice napisane u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika od studenata kroatistike (62,07 % SKRO, 64,58 % SNEH).

Prije same obrade rezultata postavljene su četiri hipoteze. Neke su od tih hipoteza potvrđene, a neke su opovrgnute. Opovrgnuta je prva hipoteza u kojoj je iskazano da će veća sličnost zavičajnoga idioma s hrvatskim standardnim jezikom značiti bolje ovladavanje njime. Ispitanici rođeni u Varaždinu pokazali su najvišu razinu ovladanosti hrvatskim standardnim jezikom u trećem dijelu anketnoga upitnika, u određivanju točnih i netočnih rečenica. Ispitanici

rođeni u Slavonskome Brodu pokazali su lošije rezultate od ispitanika čiji se zavičajni idiomi u tolikoj mjeri ne podudaraju s hrvatskim standardnim jezikom. Opovrgnuta je i druga hipoteza u kojoj je pretpostavljeno da će se svi studenti složiti s tvrdnjom da u Hrvatskoj postoji normirani, neutralni jezični oblik, zajednički svim njenim stanovnicima, odnosno hrvatski standardni jezik. Šest se ispitanika u potpunosti nije složilo s tom tvrdnjom (2 SKRO, 4 SNEH). Potvrđene su treća i četvrta hipoteza u kojima je pretpostavljeno da će studenti kroatistike imati pozitivniji stav prema hrvatskome standardnome jeziku od studenata nehumanističkih studija i da će studenti kroatistike biti uspješniji u rješavanju jezičnih zadataka od studenata nehumanističkih studija. Studenti kroatistike su doista imali pozitivniji stav prema hrvatskome standardnome jeziku i bili su uspješniji u rješavanju jezičnih zadataka od studenata nehumanističkih studija.

Komponente stava i jezičnoga obrazovanja povezane su s razinom ovladanosti hrvatskoga standardnoga jezika. Visoku razinu pozitivnih stavova prema hrvatskome standardnome jeziku pokazale su obje skupine studenata. Utvrđena je i visoka spremnost studenata za bolje ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom. Primjetna je i razvijena svijest o važnosti očuvanja i njegovanja hrvatskoga standardnoga jezika kao zajedničkoga jezičnoga identiteta. Takve su se pozitivne orijentacije studenata prema hrvatskome standardnome jeziku iskazale i u dobrim razinama jezične kompetencije. Bez obzira na razlike u zanimanju za jezik i jezičnom okružju tijekom života i obrazovanja, studenti ovih skupina pokazali su dobru razinu ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom. Svi ovi podaci ukazuju na važnost uloge koje pozitivni stavovi prema hrvatskome standardnome jeziku imaju na njegovo ovladavanje, ali i očuvanje hrvatskoga standardnoga jezika kao vrijednoga znamenja naše kulture.

5. Usporedba rezultata s istraživanjem „*Pozitivan stav prema hrvatskom standardnom jeziku kao uvjet njegova uspješnijeg ovladavanja*“

2009. godine prof. dr. sc. Tamara Gazdić-Alerić i izv. prof. dr. sc. Marko Alerić u Lahoru, časopisu za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, objavili su rad čiji je središnji dio bilo istraživanje o tome kako je jedan od uvjeta dobrog ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom pozitivan stav prema njemu (Alerić, Gazdić-Alerić 2009: 5). Istraživanje je provedeno među studentima kroatistike, studentima razredne nastave i studentima predškolskoga odgoja.

5.1. Opis testa

U svome su istraživanju Gazdić-Alerić i Alerić zahvatili tri skupine studenata. Anketnim upitnikom koji je temelj ovoga rada ispitivale su se dvije skupine studenata. Za istraživanje su odabrali upravo spomenute tri skupine studenata jer će oni nakon završetka studija sudjelovati u poučavanju hrvatskoga jezika svim dobnim uzrastima (Alerić, Gazdić-Alerić 2009: 9). Ispitali su 155 studenata, dok anketni upitnik koji je dio ovoga radariješilo 100 studenata. Pozitivnim, negativnim ili neodlučnim odgovorima ispitanika ispitivala se njihova spremnost na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom, razina ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom i stav prema hrvatskome standardnome jeziku (isto). U uvodnome dijelu anketnoga upitnika studenti su naveli koji fakultet pohađaju, koju studijsku godinu i mjesto rođenja. U drugome dijelu su zaokružujući odgovore iskazivali svoje slaganje, neslaganje ili neodlučnost s ponuđenim tvrdnjama o hrvatskome standardnome jeziku. Posljednji dio anketnoga upitnika činio je objektivni tip testa u kojemu su studenti morali uočiti pripadaju li napisane rečenice hrvatskome standardnome jeziku. U posljednjemu su zadatku studenti morali napisati tri rečenice za koje su sigurni da pripadaju hrvatskome standardnome jeziku, bez pogrešaka (isto: 22). Za razliku od elektroničkoga anketnoga upitnika, kojime se bavi ovaj rad, anketni je upitnik rada iz 2009. godine bio u pisanome obliku te su ga autori podijelili studentima u dvoranama i učionicama njihovih fakulteta.

5.2. Hrvatski standardni jezik kao sredstvo sporazumijevanja

U rezultatima istraživanja u ovome radu može se vidjeti da se 89,4 % SKRO i 92,8 % SNEH slaže s tvrdnjom da bi hrvatski standardni jezik trebao poslužiti kao sredstvo sporazumijevanja osobama koje se zbog svojih zavičajnih govora ne mogu razumjeti. U istraživanju profesorice Gazdić-Alerić i profesora Alerića, 88,88 % studenata kroatistike, 79,31% studenata razredne nastave i 66,67 % studenata predškolskoga odgoja smatra isto (isto: 10) . Dakle, ukupni rezultati pokazuju da se s tom tvrdnjom u istraživanju ovoga rada slaže 91,1 % ispitanih studenata, a u radu iz 2009. godine s istom se tvrdnjom slaže 78,29 % svih ispitanih studenata, što je rast pozitivnih stavova za 12,81 % .

5.3. Potreba za dobrim ovladavanjem hrvatskim standardnim jezikom

Rezultati istraživanja koje je zahvatio ovaj rad pokazuju da nijedan ispitan student ne smatra u potpunosti da u pisanju čini puno gramatičkih i pravopisnih grešaka jer nije dobro ovladao/ovladala hrvatskim standardnim jezikom. Unatoč tome, 87,98 % svih ispitanih studenata u potpunosti ili djelomično smatra da broj gramatičkih i pravopisnih pogrešaka utječe na razumljivost pisanoga teksta. U istraživanju iznesenome u radu iz 2009. godine čak 91,69 % studenata smatra važnim čimbenikom količinu pogrešaka u tekstovima, tek njih 1,48 % ne smatra ju važnom (isto: 11) (u istraživanju iznesenome u ovome radu 12,02 % studenata ne smatra važnom količinu pogrešaka u tekstu). Nešto je veći postotak pozitivnih stavova u istraživanju profesorice Gazdić-Alerić i profesora Alerića nego u istraživanju iznesenome u ovome radu. Iznenaduje i veći broj studenata (10,54 % više) koji ne smatraju važnima količinu gramatičkih i pravopisnih pogrešaka u pisanome tekstu. Potrebno je istaknuti i činjenicu da u istraživanju iznesenome u radu iz 2009. godine nijedan student kroatistike nije imao negativan stav prema ovoj tvrdnji (isto), dok je u ovome istraživanju 11,54 % SKRO dalo negativan stav o ovoj tvrdnji, što je iznenađujuće i poticaj na razmišljanje o utjecaju masovnih medija i društvenih mreža na pisanu komunikaciju.

5.4. Namjera za dobrim ovladavanjem hrvatskim standardnim jezikom

U ovogodišnjem istraživanju iznesenome u ovome radu 86,9 % studenata želi bolje ovladati hrvatskim standardnim jezikom za budući uspjeh u privatnoj i poslovnoj komunikaciji. 86,6 % SKRO svjesno je važnosti dobrog ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom, kao i 87,2 % SNEH. U radu iz 2009. godine navodi se da čak 97,36 % svih studenata smatra da im je hrvatski standardni jezik u životu potreban i da će se potruditi njime dobro ovladati (100 % studenata kroatistike, 98,76 % studenata razredne nastave i 93,33 % studenata predškolskoga izjasnilo se tako (isto: 12). Opet se uočavaju nešto veće brojke u istraživanju provedenom prije više od 15 godina. Ponovno iznenaduje veći postotak pozitivnih stavova tadašnjih studenata kroatistike.

5.5. Postojanje normiranoga, neutralnoga jezičnoga oblika u Hrvatskoj

Kao što je vidljivo u tablici 2, s tvrdnjom da u Hrvatskoj postoji normirani, neutralni jezični oblik slaže se 80,2 % svih studenata, odnosno 79,6 % SKRO i 80,8 % SNEH. U radu *Pozitivan stav prema hrvatskom standardnom jeziku kao uvjet njegova uspješnijeg ovladavanja* 70,97% studenata u potpunosti se slaže s takvom tvrdnjom, odnosno 83,95 % studenata kroatistike, 68,97 % studenata razredne nastave i 60 % studenata predškolskog odgoja (isto: 13). Djelomična slaganja s ovom tvrdnjom ne odražavaju pozitivan stav prema njoj jer djelomično postojanje standardiziranog jezika ne postoji ,već postoji samo normirani, neutralni jezični oblik, a to je hrvatski standardni jezik.

5.6. Razlikovanje hrvatskoga standardnoga jezika od hrvatskih mjesnih govora

U radu iz 2009. godine autori tvrde da se 62,1 0% studenata u potpunosti složilo s tvrdnjom da se hrvatski standardni jezik razlikuje od svih hrvatskih mjesnih govora, a djelomično se s tom tvrdnjom složilo 22,19 % studenata. S tom se tvrdnjom složilo 86, 5% studenata kroatistike, 46,48 % studenata razredne nastave i 53,33% studenata predškolskoga odgoja. Ni na ovu tvrdnju nijedan student kroatistike nije dao negativan odgovor (isto). Ovaj rad pokazuje da se s tom tvrdnjom slaže 89,4 % SKRO i 80,4 % SNEH, odnosno ukupno 84,9 % svih ispitanih studenata. Zabilježeno se samo jedno neslaganje s ovom tvrdnjom u SKRO.

5.7. Uporaba hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama i u javnome govoru

Oba su navedena istraživanja nastojala odrediti stav studenata prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u javnome govoru, odnosno u javnim ustanovama. U radu iz 2009. godine je nekoliko je tvrdnji ispitivalo stav studenata o takvoj uporabi hrvatskoga standardnoga jezika. Ispitivale su potrebu korištenja hrvatskoga standardnoga jezika u javnome govoru, na javnoj televiziji i radiju, u školama i na fakultetima, u pisanoj službenoj komunikaciji i u novinama i časopisima. Prosječan pozitivan stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u tim ovlastima iznijelo je 90,37 % studenata kroatistike, 88,97 % studenata razredne nastave i 82,66 % studenata predškolskoga odgoja (isto: 15-16). U istraživanju predstavljenome u ovome radu

pozitivan stav o uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama iznijelo je 93,4 % SKRO i 95 % SNEH.

Velik se broj studenata svih skupina u obama istraživanjima slaže s tvrdnjama o potrebi korištenja hrvatskoga standardnoga jezika u javnim ustanovama i u javnome govoru. U novijem su istraživanju studenti nehumanističkih znanosti za 2 % više od studenata kroatistike pokazali pozitivan stav. Bitno je zaključiti da su sve skupine studenata u velikoj mjeri iskazale pozitivan stav prema uporabi hrvatskoga standardnoga jezika u navedenim okolnostima i da su svjesni važnosti uporabe hrvatskoga standardnoga jezika u javnosti.

5.8. Razina ovladanosti hrvatskoga standardnoga jezika

U istraživanju provedenome 2007. godine iznesenome u radu iz 2009. godine profesorice Gazdić-Alerić i profesora Alerića razina ovladanosti hrvatskim standardnim jezikom utvrđena je na temelju uspješnosti ispitanika u rješavanju jezičnih zadataka (isto: 14). Zadaci 7 i 8 anketnoga upitnika sadržavali su jezične zadatke. Sedmi je zadatak poput trećega dijela anketnoga upitnika predstavljenoga u ovome radu, bio uočavanje, odnosno određivanje točnih i netočnih rečenica. Ispitanici su u tome zadatku u obama anketnim upitnicima morali odrediti je li ispisana rečenica u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika zaokružujući odgovor DA, odnosno NE ukoliko rečenica nije bila napisana u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika. U osmome su zadatku anketnoga upitnika iz 2007. godine studenti morali napisati tri rečenice za koje su bili sigurni da pripadaju normi hrvatskoga standardnoga jezika, odnosno da nemaju nijednu gramatičku ili pravopisnu pogrešku. U četvrtome su dijelu anketnoga upitnika zahvaćenoga ovim radom studenti obiju skupina morali izdvojiti rečenice napisane u skladu s normom hrvatskoga standardnoga jezika iz skupova po četiri rečenice.

Iz podataka iznesenih u tablici u radu iz 2009. godine vidljivi su rezultati uspješnosti svih ispitanih skupina. U sedmome su zadatku (uočavanje točnih i netočnih rečenica) studenti kroatistike uspješno riješili 76,55 %, studenti razredne nastave 68,8 %, a studenti predškolskoga odgoja 64,86 % zadatka. Ukupna uspješnost u rješavanju ovoga dijela anketnoga upitnika iznosi 70,1 %. Osmi su zadatak studenti kroatistike riješili s 86,42 %, studenti razredne nastave sa 65,52%, a studenti predškolskoga odgoja s 84,44 % uspješnosti. Ukupna uspješnost svih studenata u rješavanju ovoga dijela anketnoga upitnika iznosi 78,79 % (isto: 14-15). Rezultati

anketnoga upitnika predstavljenoga u ovome radu pokazuju slične ishode. Uspješnost u određivanju (uočavanju) točnih i netočnih rečenica iznosila je 77,83 % za SKRO, a 66,01 % za SNEH. Ukupna uspješnost svih studenata u rješavanju ovoga dijela anketnoga upitnika iznosi 73,68 %, što je svega 3,58 % uspješnije od studenata ispitanih 2007. godine. Posljednji zadatak anketnoga upitnika predstavljenoga u ovome radu pokazuje sljedeće: uspješnost SKRO iznosi 55,31 %, a uspješnost SNEH iznosi 40,97 %. Ukupna uspješnost svih studenata u rješavanju posljednjega dijela iznosi svega 48,14 %.

Iako se posljednji zadaci dviju anketnih upitnika ne mogu valjano usporediti zbog različite vrste zadataka, rezultati u uočavanju, odnosno određivanju točnih i netočnih rečenica mogu se usporediti. U rješavanju ovih zadataka bilo je važno pratiti rezultate studenata kroatistike kao budućih jezičnih stručnjaka. U obama su istraživanjima studenti kroatistike zadatak s uočavanjem točnih i netočnih rečenica riješili s tročetvrtinskim uspjehom. Razlika je toliko mala da se može smatrati i statističkom pogreškom. Sličnost se pronalazi i u ukupnoj uspješnosti rješavanja ovih dijelova anketnoga upitnika. Zanimljiva je i činjenica da su studenti predškolskoga odgoja i studenti razredne nastave postigli rezultate slične onima studenata nehumanističkih usmjerenja. Posljednji su zadaci donijeli raspon rezultata iz kojih je u novijem istraživanju moguće uočiti lošije rezultate u izdvajanju rečenica napisanih bez gramatičke i pravopisne norme. U obama se istraživanjima potvrdilo ono što se i prije iznošenja rezultata moglo zaključiti – studenti kroatistike u svim se jezičnim zadacima u obama istraživanjima postigli ukupno najbolje prosječne rezultate, što im i priliči kao stručnjacima čije je to područje zanimanja.

6. Usporedba rezultata s istraživanjem „*Stav prema standardnom jeziku i odstupanja od morfološke norme studenata nastavničkih studija*“

Stav prema standardnome jeziku i odstupanja od morfološke norme studenata nastavničkih studija rad je objavljen u časopisu *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje* 2012. godine. U tome su radu predstavljeni rezultati istraživanja koji su autori, profesorica hrvatskoga jezika u Prvoj osnovnoj školi Petrinja Renata Prskalo i profesor na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu izv. prof. dr. sc. Marko Alerić, proveli 2011. godine među studentima 4. i 5. godine kroatistike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Učiteljskoga fakulteta u Sveučilišta Zagrebu, Odsjeka u Petrinji. Cilj

navedenoga istraživanja je bio utvrditi stav budućih učitelja i budućih profesora hrvatskoga jezika prema hrvatskome standardnome jeziku i razinu ovladanosti i poznavanja morfološke norme hrvatskoga standardnoga jezika (Alerić, Prskalo 2012: 120). Među studentima je provedeno istraživanje objektivnim nestandardiziranim tipom testa na temelju najčešćih odstupanja od morfološke norme. Prvi dio testa ispitivao je stavove studenata prema hrvatskome standardnome jeziku i mišljenja studenata o odstupanjima od morfološke norme u njemu. Drugi dio testa ispitivao je uspjeh studenata u primjeni morfološke norme hrvatskoga standardnoga jezika (isto: 122).

Istraživanje i rad profesorice Prskalo i Profesora Alerića ne dijeli istu svrhu s istraživanjem predstavljenim u ovome radu. Zadatak njihovoga istraživanja je bio utvrditi učestalost morfoloških odstupanja ispitanih skupina studenata. Isto tako, sami su se rezultati istraživanja iznosili po kategorijama morfoloških pogrešaka koje su studenti radili i njihovoj učestalosti. Samim time ne mogu se izravno uspoređivati s rezultatima dobivenima provedbom ovoga recentnijega istraživanja. Međutim, postoje neke sličnosti koje u konačnici vode k svrhovitim zaključcima u obama istraživanjima. Najveće se sličnosti očituju u tipovima jezičnih zadataka. Oba istraživanja sadrže jezične zadatke kojima se ispitivala razina ovladanosti normom hrvatskoga standardnoga jezika različitih skupina studenata. Najvažniji je zaključak da su studenti kroatistike u obama istraživanjima najuspješnije riješili dijelove istraživanja s jezičnim zadacima. Shodno je tome u obama istraživanjima utvrđen utjecaj jezičnoga obrazovanja na uspješnost u rješavanju jezičnih zadataka, odnosno na razinu ovladanosti hrvatskim standardnim jezikom.

7. Razvijanje pozitivnoga stava prema hrvatskome standardnome jeziku tijekom obrazovanja

Prema preporuci Europskog parlamenta i savjeta u dokumentu *Osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje* (2006) komuniciranje na materinskome jeziku istaknuto je kao prva kompetencija. Proces usvajanja jezika započinje u drugom tromjesečju trudnoće te se djetetovim polaskom u školu nastavlja razvijanjem morfološkog i sintaktičkog znanja (Aladrović Slovaček, Ravlić 2014: 70). Čimbenik koji utječe na bolje ovladavanje hrvatskim jezikom u ranome diskursu je i osobni stav prema jeziku kojim pojedinac ovladava. Razvijanje stavova

odvija se u predškolskome, osnovnoškolskome i srednjoškolskome razdoblju. Velik utjecaj na oblikovanje pozitivnih i negativnih stavova prema zavičajnome idiomu i hrvatskome standardnome jeziku imaju članovi obitelji, odgojitelji, učitelji, nastavnici i školski propisi poput nastavnoga plana i programa i kurikula (Alerić, Gazdić-Alerić 2009: 8). Posebna se pažnja treba posvetiti razumijevanju tih stavova kod učenika i studenata jer će njihova uloga kao potencijalnih budućih odgojitelja, učitelja, nastavnika, profesora i roditelja biti ključna u procesu razvijanja pozitivnoga stava kod djece i samim time usvajanja jezika. *Zajednički europski referentni okvir za jezike* (2005: 147) ističe važnost nastavničkoga djelovanja kao slike odražavanja njihovih stajališta i sposobnosti. Učiteljeva je zadaća motivirati učenika na prihvaćanje nužnosti postojanja standardnoga jezika, na njegovo ovladavanje i izgradnju pozitivnoga stava prema standardnome jeziku. Pozitivan stav prema standardnome jeziku dovest će do boljeg usvajanja norme standardnoga jezika te će omogućiti uspješno komuniciranje unutar šire jezične zajednice i poslužiti će kao pokazatelj da je pojedinac prihvatio njezine jezične vrijednosti i da se uspješno u nju integrirao (Alerić, Gazdić-Alerić 2012: 280).

U *Nastavnome planu i programu za osnovnu školu* (Vican, Milanović-Litre 2006: 25) predmet Hrvatski jezik je opisan kao najopsežniji predmet osnovnoškolskoga obrazovanja. Istaknuta je povezanost nastave hrvatskoga jezika sa svim ostalim predmetnim područjima zbog činjenice da se predmetna nastava i komunikacija ostvaruju na hrvatskome jeziku (isto). Međutim, o stavovima i razvoju pozitivnih stavova prema nastavi hrvatskoga jezika, samim time i prema hrvatskome standardnome jeziku, nema puno teksta. Tek se u popisu obrazovnih postignuća za peti razred spominje razvijanje svijesti o važnosti pravilnoga pisanja i govorenja hrvatskim književnim jezikom (isto: 35). U popisu obrazovnih postignuća za osmi razred spominje se i razumijevanje odnosa i uloge zavičajnoga govora i narječja prema standardnome jeziku (isto: 47).

U *Kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (2019: 6) stav se spominje u opisu nastavnoga predmeta tako da se ističe važnost razvijanja stava učenika o nužnosti uporabe hrvatskoga standardnoga jezika i pravilne kulturne komunikacije. U kurikulumu se još samo na jednome mjestu spominje razvoj svijesti o jeziku u preporukama za ostvarivanje odgojno obrazovnih ishoda. U *Kurikulumu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za srednje strukovne škole* sastavnica stava se spominje na istim mjestima kao i u kurikulumu za osnovne škole i gimnazije.

Važno je istaknuti da je svijest o važnosti organskih idioma učenika također zastupljena u nacionalnim kurikulumima za predmet Hrvatski jezik, međutim nedovoljno. U samome uvodnome dijelu, u opisu nastavnoga predmeta Hrvatski jezik, sadržana je rečenica koja naglašava važnost povezivanja organskoga idioma i hrvatskoga standardnoga jezika kao preduvjeta osobnoga razvoja, uspješnoga školovanja, cjeloživotnoga učenja i kritičkoga odnosa (2019: 6). U obama se kurikulumima pojmovi regionalnih, organskih idioma iznose isključivo kroz učeničke zadatke usporedbe s hrvatskim standardnim jezikom. Razvoj svijesti i pozitivnoga stava o organskim idiomima i hrvatskome standardnome jeziku osobito u nedovoljnoj je mjeri zastupljen.

Učenici imaju sve negativniji stav prema školi, a nerijetko i prema hrvatskome jeziku. Hrvatski je jezik, kao što je navedeno u nacionalnim kurikulumima, najopsežniji predmet u osnovnoj školi (ima najveću satnicu). Temeljni je cilj nastave hrvatskoga jezika razvoj jezičnih kompetencija i razvijanje pozitivnih stavova prema jeziku kod učenika (Glumpak 2019: 14). Nastava je hrvatskoga jezika zahtjevnija, ali jezično svjesni učitelji moraju razvijati i svijest učenika o važnosti hrvatskoga standardnoga jezika kao jedinstvenoga i normiranoga nadregionalnoga idioma. Postojanje pozitivnoga stava prema standardnome jeziku kod učitelja ima važnu ulogu u obrazovnome procesu. Takvim pristupom u svakom obliku nastave učitelji oblikuju svijest učenika o važnosti standardnoga jezika i istovremeno zagovaraju važnosti zavičajnih idioma svakoga učenika. Stvarajući pozitivan stav prema standardnome jeziku kod učenika, učitelji mogu pomoći učenicima razumjeti važnost standardnoga jezika kao sredstva sporazumijevanja i važnost standardnoga jezika kao dijela kulturnog i nacionalnoga identiteta. Učitelji imaju ključnu ulogu u oblikovanju stavova i svijesti učenika prema standardnome jeziku, a otvoren i pozitivan pristup prema standardnome jeziku ne isključuje postojanje i važnost regionalnih i organskih idioma, već stvara ponos kod učenika i priprema ih za uspješno sudjelovanje u kulturi i društvu.

8. Zaključak

Cilj je ovoga istraživanja, samim time i diplomskoga rada, bio razumjeti utjecaj pozitivnoga i negativnoga stava prema hrvatskome standardnome jeziku na uspješnost u ovladavanju njime. Rezultati istraživanja pokazali su povezanost pozitivnoga stava prema hrvatskome standardnome jeziku i visoke razine ovladanosti njime. Jednako tako negativan stav prema hrvatskome standardnome jeziku utvrdio je nižu razinu, odnosno lošije ovladavanje standardnojezičnim normama hrvatskoga jezika. Jezično obrazovanje također utječe na razinu ovladavanja hrvatskim standardnim jezikom, što potvrđuju bolji rezultati studenata kroatistike pri rješavanju jezičnih zadataka.

Istraživanjem se utvrdila spremnost obiju skupina za dobrim ovladavanjem hrvatskoga standardnoga jezika. Studenti kroatistike imali su pozitivniji stav od studenata nehumanističkih usmjerenja. Ono što sigurno daje nadu visoki su postoci spremnosti obiju skupina za boljim ovladavanjem hrvatskim standardnim jezikom, što je neizmjerljivo važno u daljnjem razvoju hrvatskoga standardnoga jezika i svih njegovih budućih govornika.

Razvijanje pozitivnoga stava nedovoljno je zastupljeno u nacionalnome kurikulumu i u nastavnome planu i programu. Razumijevanje utjecaja stavova učenika na ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom pridonosi razvoju boljih pedagoških strategija u obrazovnome procesu i utječe na motiviranost učenika pri ovladavanju standardnojezičnim normama. Upravo na takvoj interdisciplinarnosti, koja predstavlja kvalitetno razumijevanje navedenih komponenti, budući nastavnici hrvatskoga jezika trebaju oblikovati vlastite nastavne sate.

Buduća istraživanja u ovome području trebala bi se usmjeriti na otkrivanje konkretnih nastavnih strategija i intervencija koje mogu pomoći u razvijanju pozitivnijih stavova prema jeziku te samim time olakšati ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom budućim generacijama. Razumijevanje kompleksnoga odnosa između stavova prema standardnome jeziku i njegovog ovladavanja imaju nedvojbene implikacije za jezično obrazovanje koje traje cijeli život i promicanje jezične svijesti u hrvatskome društvu.

*Hrvatski jezik najvažniji je spomenik cjelokupne hrvatske kulturne baštine,
mi drugoga jezika nemamo, izgubimo li ga, izgubili smo sebe.*

- Petar Šimunović

Literatura

Aladrović Slovaček, Katarina; Ravlić, Dunja. 2015. Čimbenici ovladavanja hrvatskim jezikom u ranome diskursu. U: Ivan Prskalo (ur.) 2015. *Croatian Journal of Education - Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, Vol. 17 No. Sp.Ed. 1. Zagreb: Učiteljski fakultet u Zagrebu, 61-70.*

Alerić, Marko 2007. Jezični osjećaj i ovladavanje standardnojezičnom kompetencijom. U: Đuro Blažeka (ur.) 2007. *Dijete i jezik danas: zavičajnost u nastavi hrvatskog jezika: interkulturalnost u nastavi stranih jezika: zbornik radova s međunarodnoga stručnoga i znanstvenoga skupa. Čakovec - Osijek: Odsjek u Čakovcu Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 10-26.*

Alerić, Marko. 2009. Jezični osjećaj kao kriterij u normiranju standardnog jezika. U: Jagoda Granić (ur.) 2009. *Jezična politika i jezična stvarnost. Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku - HDPL, 105-116.*

Alerić, Marko. 2011. Oslanjanje normativne gramatike na primarni jezični osjećaj. U: Ante Bežen - Đuro Blažeka (ur.) 2011. *I. Međimurski filološki dani. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagreb, 171-181.*

Alerić, Marko; Gazdić, Alerić Tamara. 2009. Pozitivan stav prema hrvatskome standardnome jeziku kao uvjet njegova uspješnijega ovladavanja. U: Ivan Prskalo (ur.) 2009. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, Vol. 1 No. 7. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 5-23.*

Alerić, Marko; Gazdić, Alerić Tamara. 2012. Čimbenici koji utječu na stavove o (hrvatskome) standardnom jeziku. U: Senahid Halilović (ur.) 2012. *Bosanskohercegovački slavistički kongres I, Zbornik radova (knjiga 1). Sarajevo: Slavistički komitet, 279-290.*

Alerić, Marko; Prskalo, Renata. 2012. Stav prema standardnom jeziku i odstupanja od morfološke norme studenata nastavnčkih studija. U: Ivan Prskalo (ur.) 2012. *Croatian Journal of Education - Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje Vol. 14 No. 1*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 103-135.

Brozović, Dalibor. 1970. *Standardni jezik: teorija, usporedbe, geneza, povijest, suvremena zbilja*. Zagreb: Matica hrvatska.

Cjeloživotno učenje, ključne kompetencije .http://publications.europa.eu/resource/cellar/89e165de-b214-4013-81c6-c8a12e52330b.0019.02/DOC_1 [pregled 22. 8. 2023].

Glumpak, Petra. 2019. *Osvještavanje društva za jezičnu raznolikost u Hrvatskoj*. Diplomski rad. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:310493> [pregled 10. 8. 2023].

Jelaska, Zrinka i suradnici. 2005. *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Jonke, Ljudevit. 1965. *Književni jezik u teoriji i praksi: Drugo, prošireno izdanje*. Zagreb: Znanje.

Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije. 2019. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, <https://mzo.gov.hr/istaknute teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/hrvatski-jezik/741/> [pregled 21. 8. 2023].

Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za srednje strukovne škole na razini 4.2. 2019. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, <https://mzo.gov.hr/istaknute teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/hrvatski-jezik/741/> [pregled 21. 8. 2023].

Mićanović, Krešimir. 2004. *Standardni jezik i problem komunikacijske kompetencije*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Mihaljević Djigunović, Jelena. 1995. Istraživanja stavova i motivacije za učenje jezika - jučer i danas. U: *Strani jezici 24, Vol. 3 No. 4*. 1995. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 104-113.

Mihaljević, Djigunović, Jelena. 1998. *Uloga afektivnih faktora u učenju stranoga jezika*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Mihaljević Djigunović, Jelena; Kovačić, Maja. 1996. Proces učenja stranog jezika kao predmet učeničkog stava. U: *Strani jezici 25, Vol. 3. No. 4*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 159-172.

Pavličević-Franić. 2005. *Komunikacijom do gramatike: Razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*. Zagreb: Alfa.

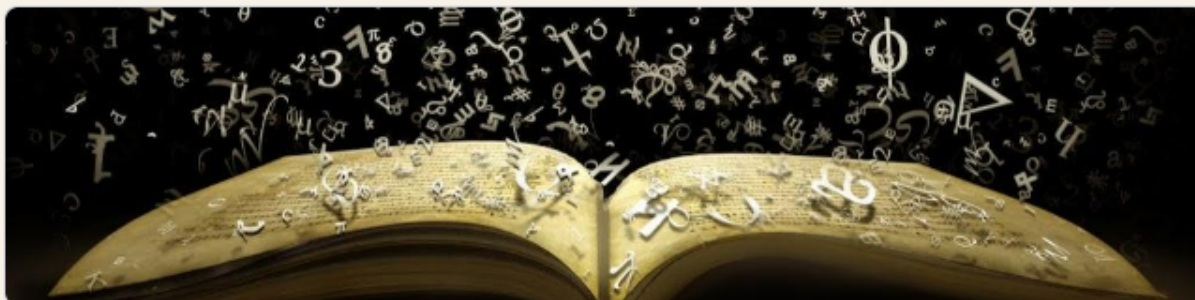
Silić, Josip. 1996. Standardni jezik i narječja. U: Iva Lukežić (ur.) 1996. *Grobnički zbornik - god. 5, br. 4*. Rijeka: Katedra Čakovskog zbora Grobanišćine, 331-339.

Vican Dijana; Milanović Litre, Ivan. 2006. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Vranić, Silvana; Zubčić, Sanja. 2018. Povijest hrvatskoga jezika. U: Bičanić, Ante (ur). 2018. *Povijest hrvatskoga jezika, 5. knjiga: 20. stoljeće – prvi dio*. Zagreb: Društvo za promicanje hrvatske kulture i znanosti Croatica, 525–579.

Prilog

Elektronički anketni upitnik za utvrđivanje stava prema hrvatskome standardnome jeziku i razine ovladanosti njime:



Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje


Poštovani/Poštovana,

ovaj anketni upitnik provodi se u svrhu izrade diplomskoga rada na studiju kroatistike s temom utjecaja stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje.

Sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno. Anonimnost je zajamčena te će se podaci koristiti samo za istraživačke potrebe. Imate pravo odustati od sudjelovanja u bilo kojem trenutku, bez prethodne obavijesti ili objašnjenja..

Ako imate pitanja ili Vas zanimaju rezultati istraživanja, slobodno se javite na adresu elektroničke pošte borevkovicantonio@yahoo.com.

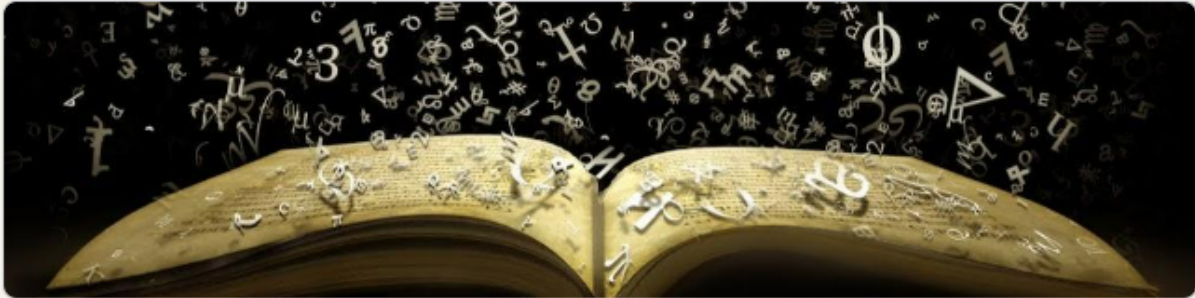
Hvala Vam na izdvojenom vremenu!

 Nije dijeljeno



Dalje

Izbriši obrazac



Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje

 Nije dijeljeno



* Označava obavezno pitanje

Koji fakultet pohađate? (možete napisati i studijski program/smjer) *

Vaš odgovor

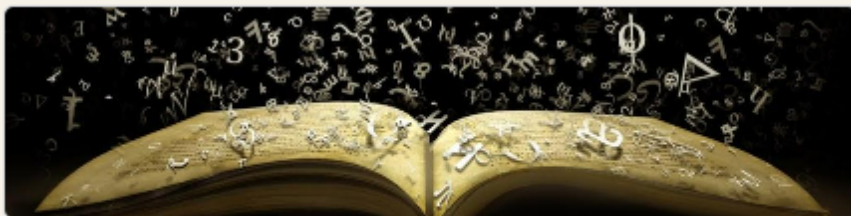
Mjesto rođenja *

Vaš odgovor

Natrag

Dalje

Izbriši obrazac



Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje

Nije dijeljeno



* Označava obavezno pitanje

* Pred Vama je dvodijelni nestandardizirani objektivni oblik testa. U prvome se dijelu ispituje stav prema hrvatskome standardnome jeziku. U drugome se dijelu (u formi kratkih pitanja i odgovora) ispituje poznavanje gramatike i pravopisa hrvatskoga jezika.

Bez naslova

Ispod sljedećih tvrdnji označite u kojemu stupnju one odgovaraju Vašem mišljenju.

- 1 = uopće se ne slažem,
- 2 = donekle se ne slažem,
- 3 = niti se slažem, niti se ne slažem,
- 4 = donekle se slažem,
- 5 = u potpunosti se slažem.

Mislim da je moj zavičajni dijalekt (moje narječje) slično hrvatskome standardnome jeziku. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Da se u javnosti služim isključivo svojim zavičajnim dijalektom, smatram da bih se mogao/mogla sa svima sporazumjeti. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

U Hrvatskoj postoji normiran, neutralan jezični oblik, zajednički svim njenim stanovnicima. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Hrvatski se standardni jezik u nekoj mjeri razlikuje od svih hrvatskih mjesnih govora. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Osobe koje upotrebljavaju hrvatski standardni jezik u javnim nastupima djeluju objektivno i učeno. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Za privatni i poslovni uspjeh u životu trebam što bolje ovladati hrvatskim standardnim jezikom. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Dobro ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom pomaže pri ostvarivanju uspjeha u školi i na fakultetu. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Smatram da bi se osobe koje rade u javnim ustanovama trebale koristiti hrvatskim standardnim jezikom u govoru i pismu. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Smatram da bi autori u svojim književnim djelima trebali upotrebljavati isključivo hrvatski standardni jezik. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Hrvatski bi standardni jezik osobama koje se zbog svojih zavičajnih dijalekata ne mogu sporazumjeti trebao poslužiti kao sredstvo sporazumijevanja. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Hrvatski standardni jezik trebaju znati samo književnici i jezični stručnjaci. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

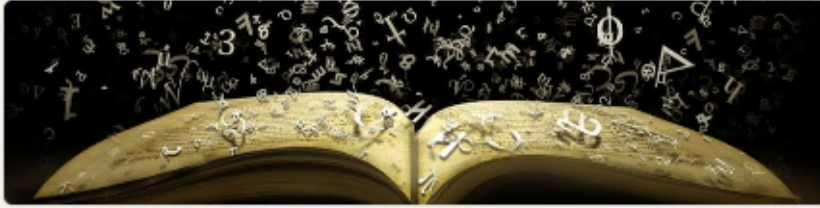
Želim bolje ovladati hrvatskim standardnim jezikom jer ima važnu ulogu u privatnoj i poslovnoj komunikaciji. *

1 2 3 4 5
uopće se ne slažem u potpunosti se slažem

Natrag

Dalje

Izbriši obrazac



Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje

Nije dijeljeno



* Označava obavezno pitanje

* Kod sljedećih tvrdnji označite odgovor koji najbolje odgovara Vašem mišljenju.

U pisanju činim puno gramatičkih i pravopisnih pogrešaka jer nisam dobro ovladao/ovladala hrvatskim standardnim jezikom. *

- Da
- Ne
- Djelomično

Broj gramatičkih i pravopisnih pogrešaka u pisanome tekstu utječe na njegovu razumljivost. *

- Da
- Ne
- Djelomično

U potpunosti mogu razumjeti svakoga tko u svome govoru ne rabi hrvatski standardni jezik. *

- Da
- Ne
- Djelomično

Natrag

Dalje

Izbriši obrazac

Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje

Nije dijeljeno



* Označava obavezno pitanje

* Utvrdite jesu li sljedeće rečenice napisane hrvatskim standardnim jezikom, odnosno jesu li napisane bez ijedne pogreške (pravopisne ili gramatičke) i zatim to označite.

*Pošto su došli, možemo početi **

Da

Ne

*Kaznili su ga na osnovu novoga zakona. **

Da

Ne

*Platio sam sve zajedno oko pedesetak kuna. **

Da

Ne

*Real i Barcelona odigrali su najzanimljiviji finale ikada. **

Da

Ne

*Idem doktoru jer me već dva dana boli grlo. **

Da

Ne

*Žao mi je, nisam s ničim zadovoljan. **

Da

Ne

*Ipak ste stigla na vrijeme! **

Da

Ne

*Otišla je sa šarmantnim gospodinom. **

Da

Ne

*Dobar je onaj koji ne traži puno. **

Da

Ne

*Budući je podne, ne idemo iz kuće. **

Da

Ne

*Otišao je djedu u posjet. **

Da

Ne

*Uzet ćemo ovdje pecivo, košta samo 54 centa. **

Da

Ne

*Danas sam na ulici vidjeo rakuna. **

Da

Ne

*Taj izjelica jede sve što vidi! **

Da

Ne

*Često razmišljam koliko volim svoju kći. **

Da

Ne

*Nizašto na svijetu ne bih napustio Hrvatsku. **

Da

Ne

*Ne volim se ponavljati milion puta. **

Da

Ne

*Što biste poželjeli svim gledateljima? **

Da

Ne

*Imala je dvije godine kada je krenula u vrtić. **

Da

Ne

*Navedena uzrečica potječe iz vremena Staroga Rima. **

Da

Ne

*Sutra je peti ožujka. **

Da

Ne

*U svojoj je domovini bio najbolji arhitekta. **

Da

Ne

*Baka ima kutiju punu dugmadi. **

Da

Ne

*Kad god dođeš, dobrodošao si! **

Da

Ne

*Svijetlo ga je obasjalo poput nekog svetca. **

Da

Ne

*Imam svo vrijeme ovoga svijeta. **

Da

Ne

*U svojoj glavi nikad nismo kakvi bi mi željeli biti. **

Da

Ne

*No, međutim, nije nikada započeo diplomski. **

Da

Ne

*Ona je najbolji policajac u svojoj generaciji. **

Da

Ne

Natrag

Dalje

Izbriši obrazac



Utjecaj stava prema hrvatskome standardnome jeziku na njegovo ovladavanje

lutvinkacity@gmail.com [Promijeni račun](#)



Nije dijeljeno

* Označava obavezno pitanje

* U posljednjem dijelu označite rečenice koje su napisane u skladu sa standardnim normama hrvatskoga jezika (bez gramatičkih i pravopisnih pogrešaka).
Zadaci su višestrukog izbora.

*

- Mi ne bi pristali na takvo što.
- Sluge su neprestano radile.
- Kamo si stavila ključeve?
- Kolege su bile nemirne.

*

- Otišla je radi mira u kući.
- Slijedeći njegove savjete, položio sam vozački ispit.
- Stol je od Ivanine bake.
- Višlji sam od svoga brata.

*

- Htio sam doći, ali nisam uspio.
- Volim šetati sa tobom.
- Jeste li se snašli?
- Bolje vrabac u ruci negoli golub na grani.

[Natrag](#)

[Podnesi](#)

[Izbriši obrazac](#)